

Fyra av konstnärerna framför den kollektiva muralmålningen Bostad först i väntrummet på socialtjänsten i Helsingborg.
Foto: Britt-Mari Olsson

Avskaffa hemlösheten med **Bostad först**

Rapport från ett projekt som kräver fortsättning

Sveriges
Stadsmissioner

Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

1 kap §2 Regeringsformen

Basinformation projekt **Avskaffa hemlösheten med Bostad först 2018-2020**

Styrgrupp

Hela projektperioden:

Margaretha Svensson Paras, Uppsala Stadsmission
(ordförande 2020)

Sara Larsson, Göteborgs Stadsmission.

Delar av projektperioden:

Anneli Svensson Göteborgs Stadsmission
(ordförande 2018-2019)

Bo Pettersson och Ann-Kristin Sörensen,
Kamratföreningen G7 och Helsingborgs stad

Jonas Wihlstrand och Pernilla Parding, Stockholms
Stadsmission

Sara Larsson, Skåne Stadsmission

Eduardo Ferrandiz, Linköpings Stadsmission

Adjungerad:

Marcus Knutagård, Lunds universitet

Projektteamet

Jan Ström, projektledare

Charbel Sader, kommunikatör

Kjell Larsson, ämnesexpert och rådgivare

Projektägare: Sveriges stadsmissioner

Juridisk utförare och fysisk placering: Göteborgs
Stadsmission

Samarbetspartner: Socialhögskolan vid Lunds
Universitet

Huvudfinansiär: Svenska Postkodlotteriet med en
budget på sex miljoner kronor.

Klink och klunk vid Öresund

Dikt av Eva Henriksson

Vi dricker bira ner vid sundet, se där seglar en liten and nu vi tar en tår på tand.
Se där klinkar ölkärror med turister som skyndar förbi med lite skamsen blick. Medan vi hinkar bira
ner vid sundet i godan lag efter egna behag.
Tiden gick och vi med den, idag de flesta kamrater till de sälla jaktmarker färdats.
Några är kvar, andra har fått en chans till i livets karusell och jag är en av många som fått lyckan av att
vara en bostad förstare och hjälp till ett bättre liv.

"Bostad först har räddat mitt liv."

Boende i Bostad först

"Sverige behöver en nationell hemlöshetsstrategi med Bostad
först som den primära insatsen. Alla kommuner måste införa
Bostad först!" Anonym socialchef

"Den hade allt. Tydlig information om hyreslagen.
Tvärkompetent gruppindelning. utrymme för reflektioner. Och
ett starkt engagemang från kursledningen."

Deltagare i grundkursen i Bostad först

"Viktigt att det verkligen var fördjupning och breddning av
kunskap och att ni förutsatte att alla hade en grundkunskap.
Bra gruppövningar."

Deltagare i fördjupningsutbildningen i Bostad först

FÖRORD

Avskaffa hemlösheten med Bostad först.

Det är namnet på ett projekt som Sveriges stadsmissioner drivit under drygt två år med finansiering från Postkodlotteriet. Samtidigt är det en uppmaning, som rymmer två argument.

- Det *går* att utrota hemlösheten.
- Ett *medel* för att göra det är den evidensbaserade Bostad först-modellen.

Ett problem. En lösning.

Sveriges stadsmissioner initierade projektet efter flera års erfarenhet av och kunskap om Bostad först från det egna arbetet, men även från andras. I sin verksamhet möter landets tio stadsmissioner dagligen tusentals människor i hemlöshet och utsatthet. Det finns utifrån våra samlade erfarenheter en upprördhet över att så lite gjorts över decennierna för att på allvar förpassa hemlöshet till historieböckerna.

Sveriges stadsmissioner kan inte ensam förändra synen på hemlöshetsarbetet i grunden. Samverkan har därför varit en självklar utgångspunkt för projektet och en nödvändighet för att få genomslag med verksamheterna. Särskilt viktiga har fyra centrala relationsbaserade resursbaser varit:

- Människor med personlig erfarenhet av hemlöshet och Bostad först
- Bostad först-verksamheterna i Sverige
- Forskare vid universitet och högskolor
- Samarbetet i Housing First Europe Hub

De allra flesta av våra verksamheter har tagits fram, genomförts och vidareutvecklats i ett löpande utbyte och samspel med individer från dessa fyra grupper.

Ett JÄTETACK till alla ni som generöst och prestigelöst bidragit! Utan er hade det varit omöjligt.

Projektet har från början haft en utforskande och innovativ ansats för att på bästa sätt nå ut till ett stort antal människor runtom i landet. Varje aktivitet har varit en källa till lärande, där nya idéer både fötts eller testats. Kärnan i det vi gjort har varit att informera om, utbilda i och utveckla Bostad först-modellen, men även att försöka påverka hemlöshetspolitiken på nationell nivå.

Syftet med den här skriften är inte bara att berätta om en del av det vi åstadkommit under de här två åren. Vi vill inspirera till mer lärande om Bostad först-modellens olika aspekter, om den kontext som hindrar eller stödjer dess utveckling och om effekterna av verksamheten.

Det som skapats under de två åren av ett stort antal individer behöver utvecklas vidare.

Det här projektet kräver därför en fortsättning!

Hur kan du bidra?

Jan Ström, projektledare

www.bostadförst.se

sverigesstadsmissioner.se

housingfirsteurope.eu

INNEHÅLL

Bostad först - en översikt	7
Avskaffa hemlösheten med Bostad först! En projektresumé	8
Fyra centrala personbaserade resursbaser	9
De boende i Bostad först.....	10
Bostad först-verksamheterna	16
Den akademiska forskningen.....	20
Housing First Europe Hub	25
Projektets sex verksamhetsspår	30
Projektets aktiviteter	34
● Kurser och utbildningar	34
● Nätverk och konferens	37
● Europasamarbetet.....	41
● Bostad först-boendes medverkan	44
● Kommunikation och media.....	47
● Publikationer	49
● Lärmöten och erfarenhetsutbyte.....	52
Fakta om Bostad först och hemlöshet i Sverige	54
En färdplan framåt	62

BOSTAD FÖRST – EN ÖVERSIKT

Ett hem är en mänsklig rättighet. Det slås fast [Regeringsformen \(1 kap. §2\)](#) och [FN:s konvention](#) om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna (artikel 11). Alla har rätt till den tryggheten utan att först behöva förtjäna det i ett komplicerat system av trappstegsboenden, där dessutom många fastnar i flera år utan att lyckas.

80 procent av de som får boende och stöd genom Bostad först klarar att ta sig ur hemlösheten. Trots det går det trögt att implementera modellen på bred front i Sveriges kommuner, även om det dessutom skulle minska samhällets kostnader.

Bostad först kommer till Sverige

I Sverige jobbar vi utifrån åtta grundprinciper baserade på [ursprungmodellen](#) som startades i New York av psykologen Sam Tsemberis. De utgår alla från individens behov och perspektiv samt att stöd-teamet inte ska tvinga på något eller bestämma över individens val. Målet är fortfarande detsamma: att personen ska kunna bo kvar i sin lägenhet, återhämta sig i sin egen takt och betala sin hyra.

Utifrån en konferens som arrangerades 2010 år med Lundaforskarna Marcus Knutagård och Hans Swärd samt Lunds universitets rektor Per Eriksson i spetsen, startade två kommuner med Bostad först: Stockholm och Helsingborg. Flera följde snart efter. När forskare på Socialhögskolan vid Lunds universitet våren 2018 undersökte vilka kommuner som hade Bostad först, visade det sig att ett drygt tjugotal sa sig arbeta med modellen. Totalt handlade det om ca 560 lägenheter.

Bostad först minskar hemlösheten

Trots att resultaten från Bostad först-verksamheter i hela Europa är goda, används modellen inte i tillräcklig omfattning och är ofta inte integrerad i lokala, regionala eller nationella hemlöshetsstrategier. Det visar en [färsk rapport](#) från det europeiska nätverket för Bostad först - Housing First Europe Hub. Rapporten lyfter samtidigt fram Finland som ett land där statistiken visar att hemlösheten minskar. Det är också det enda land som använder sig av Bostad först som en nationell strategi för människor i hemlöshet. Även i Norge har hemlösheten minskat.

Om fler kommuner i Sverige använder Bostad först - och om de befintliga verksamheterna utökas - har också vi stor chans att på sikt utrota hemlösheten. Men det krävs brett politiskt stöd och stabil finansiering för att ge verksamheten större genomslagskraft.

AVSKAFFA HEMLÖSHETEN MED BOSTAD FÖRST! EN PROJEKTRESUMÉ

Sveriges Stadsmissioner anser att Bostad först-modellen är nyckeln till att bekämpa hemlösheten för människor i hemlöshet med stödbehov eller, som de lite svepande benämns, "socialt hemlösa".

Därför drev vi 2018-2020 projektet *Avskaffa hemlösheten med Bostad först*, som syftade till att utbilda i, informera om och utveckla Bostad först-modellen. Eftersom Bostad först i Sverige så här långt endast blivit en marginell insats, reste vi även kravet på en nationell hemlöshetsstrategi där Bostad först ska vara kärnan, den primära insatsen.

Vid projektets slut hade drygt femhundra personer genomgått projektets grundkurs i Bostad först, som genomfördes vid 14 tillfällen på 11 platser i landet från Luleå till Malmö. Runt 120 personer har stärkt sina kunskaper i pilot- och fördjupningsutbildningar. Runt 600 individer har nåtts genom våra seminarier och konferenser eller genom vår medverkan i andras. Ett tusental prenumererade vid projektslutet på det digitala nyhetsbrevet. Drygt åtta tusen har besökt hemsidan under projekttiden. Annonser inför kurser och konferenser har nått 380.000 läsare medan siffran för debattartiklar, poddar och reportage ligger på över tre och en halv miljon läsare, lyssnare och tittare.

Fem skrifter – utöver denna rapport – har tagits fram. Dessa ska kunna användas både i utbildningssyfte och i påverkansarbete. [Webbsidan](#), projektets digitala plattform, är skraddarsydd för att vara en nod där man kan tillägna sig kunskap om Bostad först utifrån ett antal olika ingångar och perspektiv, t.ex. e-learning genom ljudfiler och filmer.

Sammanfattningsvis har projektet avsevärt spritt och lyft kunskapen i Sverige om Bostad först både för de icke invigda och för de som arbetar i eller nära själva Bostad först-stödet. Flera av de koncept som tagits fram, testats och utvecklats under projekttiden, står nu till förfogande. Den går både att fortsätta driva det som finns och att bygga vidare på det. Intresset för Bostad först har ökat genom att kunskapen om modellen och dess åtta grundprinciper har gjorts mer tillgänglig, stärkts och används. Politiker från flera partier har på nationell nivå inlett samtal om att ta fram en nationell hemlöshetsplan med inspiration från Bostad först.

Vad som behövs i ett nästa steg är att skala upp de aktiviteter som projektet initierat och parallellt med det utveckla nya utifrån de mer specifika behov som finns hos olika aktörer. Häri ligger såväl de kunskapshöjande aktiviteterna som de initiativ som tagits gentemot politiken. Men det räcker inte enbart med engagemanget från de fyra centrala personbaserade resursbaser som kort beskrivs i förordet och mer i detalj nedan för att åstadkomma ett systemskifte.

Det krävs ett långsiktigt engagemang från intressenter med finansiella muskler och uthållighet. Det krävs politisk beslutsamhet med en lösningsfokuserad pragmatism. Först då kan vi på allvar åstadkomma en radikal omstöpning av hemlöshetspolitiken och dess siamesiska tvilling, bostadspolitik. Först då kan vi närma oss en hemlöshetens nollvision.

Vi har kommit en bit på vägen. Vi har pekat på möjligheter. Vi vill en massa.

Men nu behöver fler aktörer samlas så att vi kan ta nästa steg tillsammans.

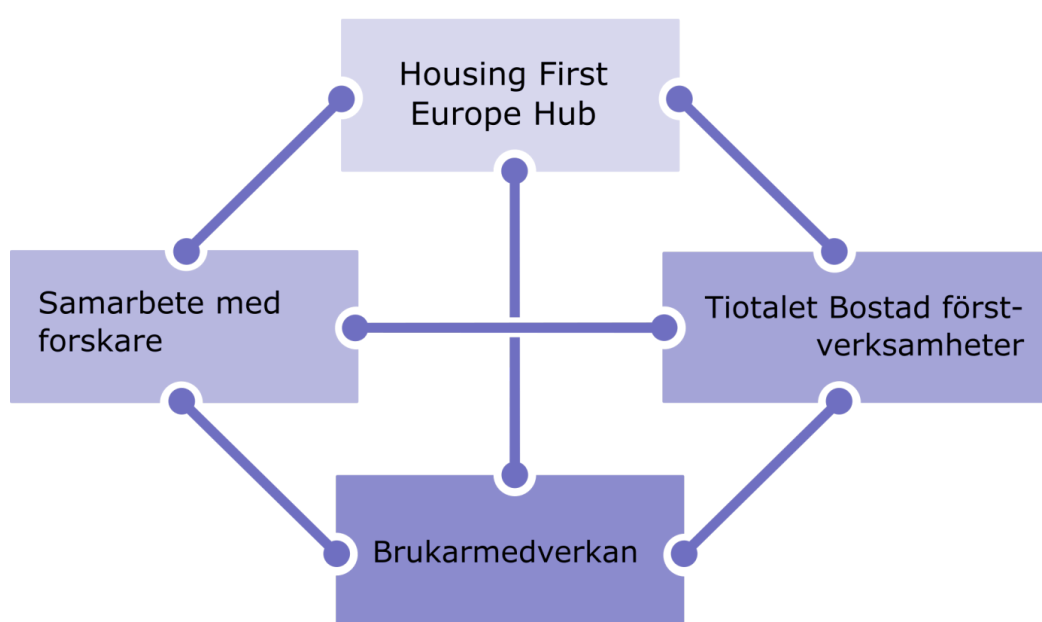
FYRA CENTRALA PERSONBASERADE RESURSBASER

Projektet har bemannats med en projektledare och en kommunikatör. Nära relationer på personnivå med fyra centrala resursbaser har haft avgörande betydelse för att få räckvidd och utvecklingskraft i de olika verksamheterna. Dessa fyra har bidragit starkt till projektets utveckling.

- De boende i Bostad först
- Bostad först-verksamheterna
- Den akademiska forskningen
- Housing First Europe Hub

Det hade inte varit möjligt att med ett mekaniskt tankesätt tanka ner kunskap och erfarenheter från de olika aktörer som ryms här. Ambitionen har istället varit att utveckla relationer byggda på ett givande och tagande. Inledningsvis handlade det för projektets del mycket om "tagande", d.v.s. att ta del av erfarenheter och kunskaper från dessa fyra resursbaser. Ganska snart kunde vi emellertid bjuda tillbaka, inte minst genom att utgöra en kopplingscentral mellan dessa olika "arenor", vilket varit en av projektets viktigaste övergripande uppgifter. Genom att skapa utrymme för detta organisatoriska gränsöverskridande och metodiska översättningsarbete mellan olika institutionella logiker har projektet tagit rollen som ett slags kunskapsmäklare eller "*Boundary Spanner*" för Bostad först-modellen. I bilden nedan symboliseras detta av länkarna mellan de fyra fälten. De fyra fanns redan där, men vi har på olika sätt kunnat stärka utbytet mellan dem.

Vi mötte generellt en stor öppenhet och ofta entusiasm med starka positiva energier från alla håll. Kanske berodde det delvis på att vi försökte arbeta i relationen med dem vi mötte i den anda som är utgångspunkten för allt stöd i Bostad först-modellen: att skapa genuina och tillitsfulla relationer. Det kan inte nog betonas att utan dessa personliga relationer hade den utväxling vi fått på projektet inte varit möjligt. Nedan presenteras innehållet i var och en av dessa relationer.

DE BOENDE I BOSTAD FÖRST

En fokuserad satsning på brukarmedverkan, i vårt fall att involvera personer med erfarenhet av hemlöshet och av att bo i Bostad först, har varit ovärderlig. Deras expertis och erfarenhet har stärkt innehållet i kurser, utbildningar och konferenser, men även projektets ledningsfunktion, där en handfull personer på olika sätt bidrog med synpunkter på verksamhetens inriktning. Engagemanget från brukare har dessutom fått en betydligt större intressepolitisk effekt än förväntat.

Ett antal aktiviteter genomfördes av brukare. Men även andra initiativ togs för att undersöka hur projektet bäst skulle kunna stötta boende eller brukare att ta plats i projektets olika verksamheter med sin unika expertis. Detta gällde oavsett om personernas önskan var att medverka i utbildning, mobilisering, kommunikation eller specifikt påverkansarbete.

Det blev allt tydligare under arbetets gång att erfarenheter av egenorganisering är sällsynt bland de som bor eller har bott i Bostad först, men samtidigt en förutsättning för att fånga upp och stötta ett vidare engagemang från målgruppen. Därför blev en viktig del i arbetet att inspirera andra Bostad först-verksamheter just på detta område. Ett studiebesök med boende från Göteborg gjordes till Kamratföreningen G7 i Helsingborg och ledde till att några av besökarna tog initiativ till att starta en kamratförening i sin hemstad. Flera besök gjordes även till olika Bostad först-verksamheter av medlemmar i G7. Medlemmar från G7 var en oersättlig källa för råd och erfarenhetsutbyte.

Helsingborgs stad har långsiktigt stöttat olika brukarinitiativ, bl.a. Kamratföreningen G7, men även skapat andra arenor där brukare bjuds in att medverka och påverka den ordinarie verksamheten inom socialtjänsten, t.ex. genom coaching av personal och stöd vid rekryteringar.

Läs mer om detta i [rapporten *Nytt vi i gamla läglar*](#) från Marcus Knutagård och Arne Kristiansen vid Lunds universitet.

[Läs mer om G7 i en nyhet från SVT](#)

[Läs mer om G7 i ett pressmeddelande från Helsingborgs stad](#)

För mer information om G7, maila bo.petterson@helsingborg.se

Stadsmissionerna har genom forskningsstudien [Social mobilisering – lärdomar från fyra svenska städer \(2016\)](#) inlett ett arbete med att utveckla sin förmåga att ge stöd till brukarinitiativ.

Projektets konkreta testverksamhet och dess framgångar kan ge inspiration och utgöra en källa till kunskap för alla som är intresserade av att långsiktigt arbeta med brukarinflytande.

Peer support är ett annat sätt att stärka både stödet i Bostad först och brukarinflytandet generellt. Det kan du läsa mer om på sidan 16 nedan.

... engagemanget, hur ögonen lyser när man är igång med skapande.

Hösten 2019 inledde Kamratföreningen G7 arbetet med att skapa en kollektiv muralmålning (se rapportens framsida). Det konstverk som växte fram skapades av människor bor i Bostad först och deras kamrater som har erfarenhet av hemlöshet. Målningen finns i väntrummet på Helsingborgs socialförvaltning. [Den invigdes den 27 februari.](#)

Kollektiv muralkonst är en metod som utvecklats av Förorten i Centrum och som används för att synliggöra människors röster i olika sammanhang med vitt skilda målgrupper. [Betongen berättar](#) är en handbok för den intresserade.

Bo Pettersson, som själv har erfarenhet av hemlöshet och Bostad först var projektledare. Han arbetar nu som boendestödare i Helsingborgs stad. Vi bad honom dela sina intryck från initiativet.

Vad tar du med dig från ert arbete med muralmålningen?

För inte så länge sedan visste jag inte vad ordet "mural" betyder. 😊

Att nu på detta utomordentliga sätt få fram så mycket känslor, ord, berättelser, att det kan bidra till att sprida Bostad först och den ideologin... Det är stort...

Men det var inte enkelt.

Till vår hjälp för det konstnärliga hade vi konstnären Suzanne Andersson från Landskrona. Det var en trevande relation i början. För både henne och oss, tror jag. Konstnär. Det verkade konstigt. Men efter ett tag kändes det som att vi mer och mer fick en förståelse för våra olika resor och erfarenheter. Utan hennes stöd hade vi aldrig lyckats få fram de tankar och känslor vi först var tvungna att sätta ord på. Sedan forma bilder av. Och till sist skissa och måla!

Jag minns hur Anki, en av deltagarna, stod framför väggen och ställde en fråga lika mycket till sig själv som till oss andra.

Hur målar man en utveckling?

Men vi hittade ett sätt att göra det på. Det fick gestaltas av puppers resa till färdiga fjärlar. En annan deltagare reflekterade över hur livet ibland går det upp, ibland ner. Livet. "Som ett flöte!" Det blev en viktig del av konstverket och fick sedan fler betydelser.

Och så la vi in en smiley. Glädje. Men även symbolen för alla idéer vi hade, men som aldrig kom med...

Det finns så mycket mer... engagemanget, hur ögonen lyser när man är igång med skapande.

[Läs hela Bos berättelse här.](#)

Det gemensamma konstverket *Bostad först* är rikt på berättelser och symboler. Efter Bos berättelse kan du hitta mer om projektet med [en guide till bättre förståelse av det.](#)

Daniel intervjuade lokalpolitiker

Daniel Deak från Göteborg var den första boende i Bostad först som anmälde intresse av att medverka till att stärka projektets verksamhet genom att engagera personer med erfarenhet av hemlöshet och Bostad först. Daniel är politiskt engagerad och ville gärna möta politiker från såväl lokal som nationell nivå. Han tog omedelbart kontakt med representanter för samtliga partier i Göteborg. Tre av dem ställde upp på intervju, ytterligare några ville, men lyckades inte hitta en tid som fungerade. Dessutom sände Daniel en mail till bostadsminister Per Bolund och fick svar. Tyvärr hade ministern inte vägarna förbi Göteborg under den period Daniel arbetade åt oss. Läs Daniels intervjuer:

[Intervju med Axel Josefsson \(M\)](#)

[Intervju med David Lega \(KD\)](#)

[Intervju med Ann-Sofie Hermansson \(S\)](#)

Det blev även [intervjuer med boendestödjaren Josefin Willman](#) från Göteborgs Stadsmission och [Hans Flory, en kamrat till Daniel](#) med lång erfarenhet av boendetrappan.

Daniel delar här sina tankar om intervjuarbetet, men även sin syn på politikens misslyckande.

"Det har varit spännande och lärorikt att arbeta med hemlöshetsfrågan och jag som själv bor i en Bostad först lägenhet via Stadsmissionen förstår vilken skillnad det gör, att få en egen lägenhet jämfört med att bo på ett boende. Jag som inte gått i gymnasiet, och som bara kan enkel matematik, förstår inte varför en kommun lägger åtskilliga miljarder på olika boendelösningar, när man istället kunde valt att bygga bort bostadsbristen. Det är min förhoppning att arbetet med Bostad först fortsätter att utvecklas samt sprida sig i landet och att det förhoppningsvis blir ett annat tänk i politiken framöver."

De första stegen mot ett eget hem

Hur är det att få en bostad efter årtionden som hemlös? Vi bad filmaren Frans Huhta göra en dokumentärfilm om detta.

I *Vägen till Fanny* följer vi Stefan Rock, före detta kriminell och hemlös som kämpat länge för att få ett hem. Genom Bostad först blir drömmen verklighet. Men glädjen blandas med rädsla. Hur tar man sig tillbaka? Hur blir man en del av samhället efter lång tid i den undre världen? Och går det att återupprätta relationen till barnen?

I filmen möter vi även musikanten Jonas, som med sina erfarenheter av Bostad först ger en hjälpande hand till Stefan som kämpar med ensamheten.

Vi återkommer med information om hur *Vägen till Fanny* kommer att lanseras. [Se en trailer här.](#)

Ann-Kristin höll tal i Riksdagen

Ann-Kristin Sörensen höll tal för politiker i Sveriges Riksdag och berättade om Bostad först och hur det hjälpte henne ur missbruk och hemlöshet. Hon är en av de personer med erfarenhet av att bo i Bostad först som bidragit till projektets utveckling. Ann-Kristin har medverkat i forskarkonferenser, på våra kurser och utbildningar, på socialtjänstdagarna och i nationella Bostad först-nätverket. Hon har dessutom intervjuats i [socialtjänstpodden](#) och P4 Sörmland samt i ett antal andra media. Ann-Kristin är tillsammans med sin tidigare boendestödare Carina Nilsson certifierad utbildare i Train the Trainers. Här är en del av hennes berättelse från Aftonbladets serie *Svenska hjältar*.

AFTONBLADET

FOTO: PONTUS ORRE

Acko Ankarberg Johansson (KD) Ann-Kristin Sörensen pratade inne i riksdagen innan seminariet.

Hon började ta ett gram amfetamin på helgerna när hon festade. I veckodagarna höll hon sig nykter. Till en början tyckte hon sig ha kontroll över knarkandet, men den skulle hon snabbt tappa.

– Jag fyllde kroppen med ett lyckomedel som kroppen har naturligt. När man fyller på utifrån upphör kroppen att producera eget. När man inte fyller på så blir man deprimerad.

Sakta men säkert började hon ta amfetamin även på vardagar. När hon efter ett par år tog drogen varje dag började konsekvenserna dyka upp. Alla pengar lades på amfetamin. Hon hade inte råd att betala hyran.

– Jag blev snurrig och hade svårt med dagar och tider. Jag missade att lämna in ansökningarna om försörjningsstöd i tid.

Ann-Kristin och dottern sov på soffor hos vänner och släkt i många år. Men 2011 blev situationen ännu värre. Då bodde dottern hos en stödfamilj och Ann-Kristin blev akut hemlös.

– Jag sov i källarförråd. Som hemlös tittar folk på en som om man var en råtta. Man tappar allt människovärde, säger hon.

[Läs hela artikeln och se intervjun i Aftonbladet](#)

Aktion för Bostad först vid Riksdagen

En grupp på tjugotalet personer med erfarenhet av hemlöshet deltog i en manifestation utanför Riksdagen dagen innan seminariet i Riksdagen. De flesta kom från Helsingborg, men även kamrater från Stockholm och Malmö var där. Ett par göteborgare fastnade i lokaltrafiken och missade tåget.

Initiativtagarna har tack vare Bostad först fått möjligheten att bygga ett bättre liv. De menar att alldeles för få får samma chans som dem. I solidaritet med de kamrater som inte fått möjlighet till Bostad först hade de ett enkelt budskap till folket och politikerna i Riksdagen.

- Bostad först fungerar jättebra!
- Bostad först till alla som behöver det! I hela Sverige!

Flyers delades ut, samtal fördes med förbipasserande. En politiker satt länge med en av Bostad förstarna i aktionens samtalstält. Flera förbipasserande prövade på att besöka den hårda miljön många människor i hemlöshet lever i med VR-glasögon. Några blev rejält skakade av upplevelsen.

”Ropen skalla, bostäder till alla! ...och sovsäckar är kalla...” ljöd talkören över de kalla vindarna på Mynttorget.

Foto: Filip Erlind

BOSTAD FÖRST-VERKSAMHETERNA

Under projektets inledande fas etablerades kontakter med tioalet Bostad först-team. Den kontaktyta som de olika Bostad först-teamen utgjort har varit central för att förstå och designa aktiviteter utifrån deras behov. Med dem fördes samtal om allt från stödets utformning, verksamhetens organisering, förekomsten av institutionellt motstånd och politikens roll. Genom både spontana och planerade möten har vi bättre förstått de svårigheter och utmaningar som de olika teamen står inför. Och att det skiljer sig mycket mellan dem. Personer från teamen har medverkat i kurser, utbildningar och konferenser. De har generöst och engagerat delat med sig av sin kompetens.

Närheten till teamen och lärandet från dem gjorde att vi på olika sätt kunde bidra med något nytt genom att dela deras kunskap mellan verksamheterna som inspiration till andras utvecklingsarbete.

Det nationella Bostad först-nätverket, som funnits under ett antal år, är löst sammansatt. Den digitala mötesplatsen utnyttjas knappt. Men nätverkets årliga träffar är däremot välbesökta med hundratalet deltagare. Nätverket var på så vis mycket värdefullt för vårt lärande och för att knyta kontakter. Genom nätverket nådde vi även ut för att informera om vad som var på gång.

Vi samarrangerade hösten 2019 det nationella Bostad först-nätverkets träff med Malmö stad och kombinerade den med resurser avsatta för vår slutkonferens. Vi kunde tillsammans med Malmös Bostad först-team vidareutveckla nätverksträffen utifrån önskningar och förslag från tidigare deltagare och därmed ge lite mer kraft åt nätverket. Ett stort antal stödpersoner och deras kollegor från olika civilsamhällsorganisationers och kommuners Bostad först-verksamheter bidrog med erfarenheter de själva ansåg vara särskilt intressanta genom att hålla i seminarier och workshops. [Filmer och annat från konferensen finns här.](#)

På begäran genomförde vi inför nätverksträffen en enkät och sammanställde grunddata från de olika teamen i en tvåsidig tabell. Där finns data på t.ex. case load, antal anställda, antal lägenheter, hur kvarboende mäts. Vi visste att det är olika vad man kallar sin stödpersonal, men inte att det fanns så många benämningar! Boendestödjare, Case Manager, samordnare, socialrådgivare, socionom, behandlingsassistent, vägledare, boendesamordnare, boendeassistent, kompisstöttare, boendecoach, behandlare... [Du hittar hela tabellen här.](#)

Mer meningsfullt att jobba med Bostad först

Josefin Willman jobbar som boendeassistent på Göteborgs stadsmissions Bostad först. Bostad först-teamet där består av drygt tio medarbetare och har uppåt 120 boende. Här svarar hon på frågor om sitt arbete och varför hon håller på med just detta.

Hur länge har du jobbat inom Bostad först?

Jag har jobbat här i ett år. Det är det bästa jobbet jag nånsin haft. Jag sökte jobbet för jag var intresserad av Bostad först som modell. Jag tycker det är helt självklart att bostad är en mänsklig rättighet och inte något man ska förtjäna genom till exempel krav på drogfrihet.

Har du jobbat med andra modeller tidigare?

Jag har jobbat med olika typer av insatser. Den stora skillnaden är att man ofta måste förtjäna ett boende. Jag tycker det är moraliserande och faktiskt arrogant att andra ska bestämma vad en person måste göra för att kunna få tillgång till något så grundläggande som en trygg bostad.

Vad tror du är den största utmaningen för att en person ska känna sig hemma i sin nya lägenhet?

Jag tänker att det är en stor omställning i livet.

Tänk att till slut få komma till en plats och känna: nu är det lugnt, nu får jag vara här. Det lugnet är både bra och dåligt för det lämnar också utrymme för allt som hänt under åren att komma tillbaka till en. För många kan det bli en kris. Men jag tror också det är väldigt individuellt vad som krävs för att känna sig hemma. Utifrån min erfarenhet ser jag att vi inte kan prata om "hemlösa" som en målgrupp utan alla människor har sin egen historia.

I Bostad först är det ju individen som sätter upp mål utifrån sitt eget behov. Vad tänker du kring det?

För mig är det roligare att jobba utifrån vad hyresgästen själv vill. Det känns mer meningsfullt. För hyresgästerna blir ju också kontakten med boendestödjaren mer nyttig om de själva är med och formar det stöd de behöver.

[Läs hela intervjun med Josefin](#)

Peer Support stärker de boende i Bostad först

Ingalill Massiani arbetar med peer support på Stockholm stads Bostad först-verksamhet. Peer support är i korthet kamratstöd av en person med egen erfarenhet. I P1:s Kropp & själ från 14 januari 2020 på tema *Vård av jämlikar* berättar Ingalill om sitt arbete tillsammans med Daniel, som bor i Bostad först. Vad kan Ingalill bidra med utifrån sin erfarenhet? [Ingalills och Daniels inslag hör du mellan ca 3:00-11:00 min](#)

”Vi har personal som säger att detta är det bästa som hänt”, säger Ninja Larsson, chef för Bostad först, som menar att Peer Support ”var klockrent”. Läs mer om erfarenheterna utifrån Bostad först-teamets perspektiv på [sid 22-27 i NSPH:s skrift Per Support](#).

Ingalill själv kommer från organisationen Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, se <https://nspH.se/>

Konsten att navigera rätt i Bostad först

Elin Goliat Young arbetade tidigare som koordinator för Bostad först och är nu gruppleddare i Järfälla kommun, dit hon rekryterades för att starta verksamheten i kommunen. Hon kom från en kommun där man testade att använda bostadsrätter för Bostad först. Men då gick det inte att erbjuda ett förstahandskontrakt ens på lång sikt, vilket gjorde att man inte riktigt följde grundmodellen.

Elin kom till Järfälla 2017. Där var politikerna motorn i att starta Bostad först. Allmännyttan var en inarbetad samarbetspartner. Förarbetet var gjort av en utredare, man hade beslutat att starta upp med fem lägenheter. Hon anställdes som koordinator. Vi ställde ett antal frågor till Elin om hennes resa. Så här sammanfattade hon sina lärdomar.

Vad har du för råd till de som ska starta upp eller driver Bostad först-verksamhet?

- En eller flera personer måste få ett tydligt mandat att ansvara för att ge stöd till de olika organisationsdelar som är berörda.
- Se till att de som jobbar med bostad först får kontinuerlig kompetensutveckling själva.
- Räkna med att det kommer uppstå problem, att man kommer hamna på sidospår och att det då ska finnas någon

som styr tillbaka mot modellens grundteser.

- Man behöver vända och vrida på saker, diskutera, och börja om ifall man kört fast. Låt det ta lite tid!
- Om möjligt: låt de som arbetar med stödet i Bostad först få ägna sig fullt ut åt det och inte påläggs andra sidouppgifter med den traditionella logiken utifrån kravställande, det blir svårt att skifta mellan de två rollerna.

[Läs hela intervjun med Elin](#)

Helena i Karlstad pressar kollegorna

I intervjuform ställer Helena Hultman, boendestödjare i Karlstads Bostad först-verksamhet, sin kollega Thomas Österlie och sin chef Björn Söderman mot väggen med viktiga frågor om kvarboende, behovet av förankring, tillit och kostnader.

[Lyssna på alla intervjuavsnitten.](#)

Från det att Karlstad kommun hösten 2012 införde Bostad först som en permanent verksamhet följde forskaren Per Folkesson verksamheten en tid på uppdrag av FoU Välfärd Värmland vid Karlstads universitet. Per lägger stor vikt vid hemmets betydelse, men hade däremot svårigheter att genomföra den jämförande studie han tänkt sig. Han sammanfattar sin resa så här: "Det blev något annat, och kanske blev det bättre?"

[Ladda ner FoU Välfärd Värmlands rapport](#)

DEN AKADEMISKA FORSKNINGEN

Projektets nära samverkan med forskare på Socialhögskolan vid Lunds universitet har bidragit till kvalité, lärande, legitimitet och nätverksbyggande. Genom kontakter med ett antal forskare från andra discipliner har vi kunnat bredda projektets kunskap om Bostad först specifikt, men även hemlöshetsfrågan generellt. För att samla befintlig kunskap om Bostad först i Sverige genomfördes även [en omfattande kunskapskartläggning](#).

Redan innan projektet startade hade stadsmissionerna byggt relationer med den forskargrupp från socialhögskolan vid Lunds universitet som aktivt medverkade till att Bostad först etablerades i Sverige. Projektet erbjöd universitetet ett substantiellt bidrag till deras verksamhet och har sedan dess haft en direktkanal till och en löpande dialog med forskarna där. De har på olika sätt stöttat projektet: medverkat i kurser, utbildningar och på konferenser, bidragit till utvecklingsarbetet generellt genom att agera rådgivare, läsa texter, koppla vidare till aktörer inom de egna nätverken. Genom stödet har forskarna fått tid till mer forskning kring Bostad först, och kunnat göra en uppföljning av en tidigare kartläggning av Bostad först i Sverige. Samtidigt har projektet genom sina kontakter med olika Bostad först-verksamheter och myndigheter kunnat bidra med ny data till forskarna. En av forskarna var adjungerad till projektets styrgrupp.

Vi sökte därutöver upp och knöt kontakter med dryga tiotalet andra forskare inom Bostad först, men även forskare som riktade in sig på hemlöshetsfrågan generellt, bostadspolitik, innovation och organisering. Detta för att få ett bredare akademiskt perspektiv på frågan. Flera av dessa forskare medverkade också på olika sätt i projektets insatser.

Under rubriken [Forskning & kunskap på vår hemsida](#) hittar du en del information om forskning om Bostad först eller angränsande områden. Men det är bara en bråkdel av alla de vi haft kontakt med och sökt upp för att vi tyckt att de burit på för oss intressanta kunskaper.

Forskarna vi på olika sätt haft ett utbyte med under projektiden har vi listat nedan. De är där godtyckligt indelade under fyra rubriker som bara delvis fångar deras intresseområden. Men det är främst deras intresse för dessa ämnen som vi utifrån projektets perspektiv kontaktat dem. Under varje rubrik är det de längst upp vi haft mest utbyte med och sedan allt mindre intensivt i fallande ordning. I flera fall handlar det bara om ett möte, i andra fall löpande samtal, medverkan i våra aktiviteter och inläsning av deras texter.

Syftet med listan är att visa på en rad olika intressanta personer, där en del av dem kanske tycks extra relevanta för just er och lämpliga att ta kontakt med, må de vara professorer eller doktorander, ha sin bas i Göteborg eller Dublin.

Intressanta forskarkontakter

BOSTAD FÖRST

[Marcus Knutagård, Lunds universitet](#)

[Arne Kristiansen, Lunds universitet](#)

[Sara Uhnoo, Göteborgs universitet](#)

[Pia Nykänen, Göteborgs universitet](#)

[Mats Blid, Karolinska Institutet](#)

[Ulla Beijer, Karolinska Institutet](#)

[Håkan Källmén, Karolinska Institutet](#)

[Matti Wirehag, Göteborgs universitet](#)

[Per Folkesson, Karlstads universitet](#)

[Pia Aronsson, Örebro universitet](#)

[Cecilia Hansen Löfstrand, Göteborgs universitet](#)

[Christel Backman Löfstrand, Göteborgs universitet](#)

HEMLÖSHET, SOCIALT ARBETE, SOCIOLOGI

[Ingrid Sahlin, Lunds universitet](#)

[Kristine Marie Eliasson, Göteborgs universitet](#)

[Magnus Karlsson, Ersta Sköndal Bräcke Högskola](#)

[Marie Nordfeldt, Karlstads universitet](#)

[Hans Swärd, Lunds universitet](#)

[Anna Meuwisse, Lunds universitet](#)

[Ann Ottengrim, Linnéuniversitetet](#)

CIVILSAMHÄLLE, INNOVATION, LEDNING OCH ORGANISERING

[Ola Segnestam Larsson, Ersta Sköndal Bräcke](#)

[Högskola och Score](#)

[Ester Barinaga, Lunds universitet](#)

[Markus Kallifatides, Handelshögskolan i Stockholm](#)

[Filip Wijkström, Handelshögskolan i Stockholm](#)

[Gemma Donnelly Cox, Trinity College, Dublin](#)

[Per Eriksson, Lunds universitet](#)

[Håkan Johansson, Lunds universitet](#)

BOSTADSPOLITIK

[Anna Granath Hansson, KTH](#)

[Martin Grander, Malmö universitet](#)

[Tapio Salonen, Malmö universitet](#)

[Göran Cars, KTH](#)

[Bo Bengtsson, Uppsala universitet och Malmö universitet](#)

Bostad först tio år i Sverige – erfarenheter och blicken framåt med Marcus Knutagård

Marcus Knutagård är forskare på Socialhögskolan vid Lunds universitet. Han var med och initierade Bostad först i Sverige för tio år sedan och har följt flera verksamheter i sin forskning, bland andra Helsingborgs stads Bostad först-verksamhet. Foto: Charbel Sader

Tio år efter starten för Bostad först i Sverige finns runt 560 lägenheter i hela landet. Är det bra?

Det är ju en ökning från noll till 560 lägenheter sedan 2009, så det är absolut bra! Varje Bostad först-lägenhet som finns i någon av Sveriges kommuner är oerhört viktig och avgörande för att en person som levt i hemlöshet ska få chansen att hitta hem. Men självklart behövs många fler Bostad först-lägenheter än de som finns idag eftersom hemlösheten i Sverige ökar.

Varför behövs fler Bostad först-lägenheter?

För att vi genom Bostad först kan minska hemlösheten dramatiskt i Sverige. Det har hänt i exempelvis Finland där hemlösheten på 20 år minskat med 50 procent. Det är till stor del tack vare att Bostad först är en central del av en medveten strategi på nationell nivå.

Hur ser vi att Bostad först fungerar?

Utvärderingar och forskning visar att cirka 80 procent av de som får bostad och stöd, oavsett om det är i Helsingfors, Amsterdam eller Göteborg, lyckas bo kvar i sin lägenhet, trots att de kan ha både psykisk ohälsa och

missbruk. Jämfört med andra modeller så som boendetrappor är det unikt höga resultat. Många fastnar i boendetrappors olika steg och hamnar på gatan igen. Det finns ingen forskning som stöder att boendetrappor är effektiva.

Vad tror du har hänt om ytterligare tio år i Sverige?

Jag vill ha ett Sverige där den primära insatsen mot hemlöshet är den som fungerar: att människor i hemlöshet får en egen bostad först. Idag börjar vi med trappstegsinsatser som är dyra och som vi vet inte fungerar för 80 procent av befolkningen. Den logiken måste vändas. Det kostar samhället enorma summor pengar, och vi betalar också omätbart i mänskligt lidande.

Hur viktiga är personalen för Bostad försts framgång?

En jätteviktig framgångsfaktor är just att de som arbetar med Bostad först faktiskt tror på modellen och på filosofin den bygger på. Det handlar mycket om att släppa taget och våga lita på att de människor man stödjer själva vet vad som är bäst för dem i deras liv.

Jag tänker ofta på en boendestödare som i början var skeptisk till Bostad först men som efter att ha jobbat en period sa till mig: "Det är som att stå på händerna, jag vänder upp och ner på perspektivet och jag har mycket roligare!"

Vad krävdes för att Bostad först skulle få fäste i Sverige?

Från starten var vi ett väldigt litet gäng som bestämde oss för att vi ska träffas och starta

upp Bostad först. Vi skapade nätverk och delade erfarenheter med varandra. Många personer och funktioner i organisationerna har genom åren också bytts ut, allt från verksamheternas egen personal till personer från socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner. Vi har argumenterat hårt för Bostad först om och om igen, det är ett långsiktigt arbete som vi fortsätter med.

Den första svenska kunskapskartläggningen

Ola Segnestam Larsson är forskare på Centrum för civilsamhällesforskning, Ersta Sköndal Bräcke högskola och på Score. Han har analyserat alla tillgängliga studier vi funnit om Bostad först i Sverige. [Ladda ner skriften.](#)

Vilka var de viktigaste lärdomarna och iakttagelserna för egen del i arbetet med kartläggningen?

Några olika resultat: Att det fanns både positiva och negativa resultat samt variationer mellan kommuner och grupper av Bostad först för människor i hemlöshet med stödbehov i Sverige. Svårigheterna med att generalisera resultat och effekter från studier i ett sammanhang till andra grupper, områden eller kommuner. Och oklarheten med i vilken grad signifikanta skillnader mellan Bostad först och andra insatser går att påvisa.

Var det nån typ av forskningsmässigt angreppssätt eller förhållningssätt du tyckte

saknades särskilt?

Jag tycker att det saknas forskning som specifikt uppmärksammar likheter och skillnader mellan kvinnor och män, ålder eller personer med olika typer av problematik. Det vore också värdefullt med forskning som uppmärksammar specifika resultat, till exempel forskning om relationen mellan den boende och de professionella i form av stödpersoner.

Om du enväldigt fick bestämma inriktning och omfattning på ett nationellt forskningsprogram kring Bostad först, hur skulle du kortfattat beskriva innehåll och inriktning?

En nationell forskningsmiljö med forskare från olika lärosäten och discipliner som under en femårsperiod jämför kommuner, olika typer av insatser och olika grupper av människor i hemlöshet med stödbehov, av både kvantitativ och kvalitativ natur.

Stödet är helt avgörande

Mats Blid är forskare vid Centrum för psykiatriforskning, på Karolinska Institutet och ingår i ett forskarteam med Håkan Källmén och Ulla Beijer. De har gjort flera studier i Stockholm stad och medverkar i det [europeiskt samarbetet HOME EU](#).

[Läs hela intervjun här.](#)

[Läs senaste artikeln med jämförelse mellan boendetrappan och Bostad först i flera europeiska länder.](#)

Vad har du och dina kollegor studerat?

Vi har följt Bostad först i Stockholm från starten fram till 2019. I projektfasen var Stockholms stadsmission utförare. När verksamheten permanentades, tog staden själv över. Vårt fokus har varit att jämföra Bostad först med boendetrappan, eller trappstegsmodellen, som en del kallar det. Vi har på olika sätt undersökt utvecklingen av hälsa, missbruk, kriminalitet och social integration. De studier och artiklar vi skrivit ingår även i ett större EU-projekt, där vi jämför situationen i olika länder. Vi har främst genomfört kvantitativa studier, även om en del av de europeiska projekten haft kvalitativa inslag.

Vilka är dina medskick till de som arbetar med Bostad först?

1. Boendestödet är exakt lika viktigt som boendet.
2. Brukarna måste hela tiden ha möjlighet att välja nivån på stödet.
3. I mindre kommuner bör man kanske överväga samarbeten med andra kommuner i närheten.
4. Undersök hur ni kan omvandla era sociala kontrakt till förstahandskontrakt för Bostad först!

Kommun och stadsmission – två olika utförare

Vi intervjuade Sara Uhnöo, forskare på Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap vid Göteborgs universitet, som jämför två Bostad först-verksamheter i Göteborg. [Se hela den filmade intervjun.](#)

I sin nya bok *Bostad först – utvärdering av verksamheter i Göteborg*, diskuterar forskaren Sara Uhnöo olika aspekter av Bostad först utifrån två studier. Sara har dels utvärderat Bostad först i en stadsdel, där Göteborgs stadsmission är utförare, dels det stadsövergripande arbetet i stadens eget Bostad först verksamhet. De båda programmen hade olika förutsättningar och arbetade därför på olika sätt. Det ledde till att fokus i verksamheten delvis blev olika. Saras studier väcker frågor kring hur de organisatoriska förutsättningarna styr kärnverksamheten, d.v.s. stödet till hyresgästen. Hon gör även en beräkning av modellens kostnadseffektivitet. Avslutningsvis resonerar hon om olika dilemman som man måste ta ställning till både när man initierar och driver Bostad först-verksamhet. I denna intervju delar forskaren sina slutsatser.

HOUSING FIRST EUROPE HUB

[FEANTSA är en europeisk paraplyorganisation](#) som arbetar mot hemlöshet, finansieras av EU-kommissionen och utgör ett konsultativt stöd till densamma. Sveriges stadsmissioner har sedan tio år tillbaks aktivt engagerat sig i FEANTSA. Projektets rådgivare Kjell Larsson vid Göteborgs Stadsmission sitter i FEANTSAs styrelse och presidium. I samarbete med grundaren av Pathways to Housing i USA, Sam Tsemberis, inleddes 2014 ett arbete med att utveckla en handbok för en europeisk variant av Bostad först. Detta för att säkerställa att modellen inte skulle urvattnas.

Inspirerade av detta initierade några av FEANTSAs medlemmar 2016 ett partnerskap för att fortsätta utveckla Bostad först i Europa. Sveriges stadsmissioner, klev in som Sveriges partner. En anställd har sin placering vid Y-Foundation i Finland, en annan hos FEANTSA i Bryssel.

Housing First
Europe Hub

TRAINING
Train the Trainers utbildar åtta svenska Trainers.
Föreläsare från utbildningen medverkar i vår fördjupning.
Kjell Larsson, Sveriges Stadsmissioner i styrgruppen.

RESEARCH
Rapporten Housing First in Europe. An Overview of Implementation, Strategy and Fidelity.
Marcus Knutagård, Socialhögskolan vid Lunds universitet i forskargruppen.

ADVOCACY
Liverpool Feasibility Study. Nu pågående utvecklingsarbete i Oxfordshire.
Svenskt implementeringsverktyg för Bostad först inspireras av hubbens arbete.

PRACTICE
Community of Practice, framtida mötesplats för stödpersonalens kompetensutveckling.
Cecilia Bergstedt, boendestödjare, Göteborgs Stadsmission i utvecklingsgruppen.

FEANTSA

Partnerskapet i Housing First Europe Hub

Engagemanget i [Housing First Europe Hub \("hubben"\)](#) har varit en viktig del i projektets utvecklingsarbete. Projektets rådgivare sitter i hubbens styrgrupp och är koordinatör för den arbetsgrupp som ansvarar för den europeiska utbildningen för utbildare, Train the Trainers. Genom denna har åtta personer fått en kvalificerad europeisk utbildning och utgör den nationella kärntrupp som genomfört våra egna omfattande utbildningsinsatser.

Hubben har flera arbetsområden: utbildning, påverkansarbete, forskning, Bostad först för unga och en ny, särskild satsning för boendestödjare, Community of Practice. Vi har genom hubbens kontaktnät tagit del av erfarenheter från andra europeiska länder: bjudit in föreläsare med unika kunskaper, använt forskningen, följt arbetet med förstudier samt spritt goda exempel. Ett par länder, inspirerade av oss, valde att göra en något förkortad version av den europeiska handboken.

HOME_EU – ett annat forskningssamarbete

En annan europeisk forskningssatsning är [HOME_EU – Homelessness as unfairness](#), undersöker olika aktörer och förespråkar även de Bostad först-modellen.

Europasamarbetet har varit avgörande

Kjell Larsson har varit engagerad på den europeiska arenan i tioåret år med formella uppdrag i FEANTSA och Housing First Europe Hub.

Vad är det viktigaste med Europasamarbetet?

Det är ju inte bara så att vi ska hämta en massa kunskaper och erfarenheter från de andra om man har ett samarbete, utan vi måste ju även tillföra något. Så i och med att vi klev in i utvecklingsarbetet med Housing First Europe Hub då den startade 2016, gjorde det att vi måste bli aktiva själva och göra saker så vi hade något att bidra med. Jag kände det som en personlig skyldighet att vi måste tillföra något från Sverige. Vilket gjorde det viktigt att vara på tå och ligga i framkant här hemma, för att kunna vara med "på riktigt" i utvecklingsarbete och mötas i ögonhöjd.

Jag riktade in mig på den europeiska hubbens utbildningsinsatsning Train the Trainers, för det tyckte jag var det viktigaste initiativet och där ville jag involvera oss mer. Dit kunde vi skicka personer på utbildning så fler på ett konkret sätt, kunde få med sig nya Bostad först perspektiv till Sverige.

Så nu efter två år med en intensiv verksamhet genom vårt nationella projekt *Avskaffa hemlösheten med Bostad först*, har det hänt en massa. Men utan närvaron på den europeiska arenan hade troligen inte Bostad först-medvetandet legat på den nivån den gör i Sverige idag. Jag har svårt att se att vårt projekt skulle ha kunnat vara den innovativa plattform det blev utan all inspiration från våra europeiska kollegor. Sveriges Stadsmissioner skulle heller inte vara så i framkant när det gäller Bostad först om det inte vore för den representation organisationen har i Europa. Vi

har nu en guldgruva av erfarenheter efter de här två åren och dom måste vi ta hand om.

Vad är din vision för Bostad först i Europa och Sverige?

Det är i grunden densamma för Europa och Sverige. Att vi ser hemlöshet som något ovärdigt, det hör inte hemma i Europa, där de flesta stater har tillräckliga resurser och ett välfärdssystem som borde kunna utrota hemlösheten med bostadsledda strategier.

Det är alltså inte i första hand bostadsmarknaden eller teknikaliteter kring hur man inom socialtjänsten organiserar sig och arbetar med hemlöshet som är det stora problemet. Det handlar om att inställningen till hemlöshet måste förändras, så att vi inte längre accepterar den som en självklarhet, utan att vi bekämpar den med alla tillgängliga medel.

För att lyckas på bred front över hela Europa måste vi fortsätta dela erfarenheter, hitta samarbeten, ibland över gränserna, och hålla fanan högt tillsammans! Utgångspunkten måste vara att vi följer FN:s konvention om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. I Sverige har vi dessutom Regeringsförklaringen som ett starkt argument med skrivningen om att *det allmänna ska trygga rätten till bostad*.

Sluta se hemlöshet som ett problem att hantera, utan förstå det som ett fenomen att lösa! [Läs hela intervjun.](#)

Att förbereda för Bostad först i stor skala

Den brittiska ideella organisationen Crisis koordinerade 2017 en omfattande förstudie inför att Liverpool City Region avsåg att åstadkomma en omställning av sitt hemlöshetsarbete med Bostad först som ledstjärna. Den europeiska hubben medverkade till att studien kom till stånd och stöttade Crisis i arbetet. Även andra organisationer bidrog med resurser.

Målet var att genom att successivt skifta över från boendetrappan till Bostad först säkra att alla i staden som levde i akut hemlöshet, runt 400 personer, skulle få en bostad inom fem år. Det skulle innebära att staden varje år skulle skaffa från runt åttio lägenheter. Det var ambitiösa mål och krävde därför en grundlig förstudie och analys av de utmaningar man skulle möta. Här är några lärdomar i studien.

Jobba nära alla relevanta aktörer och se till att de hela tiden har aktuell information

En viktig del i arbetet var att säkra att alla aktörer och intressenter, som skulle komma att beröras av omställningen, redan från början fanns med i planeringen, och därefter i genomförandet av studien. Detta gällde alla nivåer: från ansvariga politiker till stödpersonal, inklusive de som arbetade i boendetrappan och på olika sätt skulle komma i kontakt med utvecklingsarbetet. Och att detta inte bara blev symboliskt, utan att de

på allvar blev lyssnade på och att deras åsikter vägdes in i analysen.

Öppenhet för att tänka om och anpassa planen till nya insikter

På flera punkter styrdes arbetet om eller fördjupades utifrån den ursprungliga planen. Ett exempel på detta var när man insåg att människor i hemlöshet, vars synpunkter man önskade, inte gärna ville samtala med projektpersonalen. Istället för att släppa idén, utbildade man personer med erfarenhet av att leva i hemlöshet så att de kunde intervjua sina kamrater. Flera av de intervjuade uttryckte att de inte riktigt trodde på att de med störst behov skulle prioriteras, utan att lägenheterna skulle gå till personer som hade goda kontakter med socialarbetarna. Studien kunde således presentera ett rikt material med målgruppens röster, vilket senare visade sig viktigt för studiens legitimitet.

Bejaka det goda arbete som görs

Det var viktigt att inte ställa det existerande sättet att arbeta mot det nya och därmed skapa känslan av det allt det gamla som gjorts var dåligt och det nya den enda sanningen. Därför betonades skillnaden mellan systemskiftet och personalens goda arbete. Det tydliggjordes att deras kompetenser skulle behövas även i det nya systemet.

[Hela rapporten eller en sammanfattning finns på Crisis hemsida.](#)

Vidareutveckla det europeiska samarbetet!

Hanna Olsson har kommit i kontakt med Housing First Europe Hub genom utbildningen Train the Trainers. Hon är enhetschef på Nytida, tidigare t.f. verksamhetsledare på Bostad först, Stockholms Stadsmission.

Vad är det viktigaste du fått med dig från mötet med de europeiska kollegorna?

Ah, sååå mycket! Att vi alla har *mycket* att lära! Av varandra som individer. Av varandras organisationer. Att vara kreativ. Våga gå utanför boxen, hela tiden söka nya vägar för att bli bättre. Kasta bort boxen!

Den stora grejen insåg jag redan på första träffen. Det var att träffa andra som jobbade med Bostad först. Jag hade varit på en träff i Sveriges Nationella Bostad först-nätverk. Det var intressant. Men jag insåg direkt att i Europa hände det så mycket mer, som var viktigt att se, lära av och ta till sig! Dessutom var den verksamhet jag jobbade i då ganska liten. Att möta organisationer med flera hundra boende gav helt nya perspektiv på möjligheterna i Bostad först.

Alla har så otroligt olika synsätt och sätt att arbeta utifrån nationella förutsättningar, inte minst olika ramar som sätts av lagar och strukturer. Ibland är det som om vi tror att Sverige är bäst på socialt arbete. Vi har jättebra förutsättningar, visst. Men vi tänker väldigt stängt här. Därför var blev jag väldigt inspirerad av nyfikenheten jag mötte och den stora kreativiteten som krävdes i många länder för att arbeta med människor i hemlöshet. Nåt vi borde lära av, trots våra på pappret generösa strukturer.

Jag blev tagen av att lyssna på de som jobbat länge, gått på minor, kämpat sig igenom hårda tider och motstånd, sedan kommit tillbaka. Sådana erfarenheter kunde handla om till exempel kampen för *harm reduction*, eller skademinskning. Vi fick lyssna till goda exempel på hur man ser människan som hon är och var hon står i livet utan fördomar. Det gav mig hopp att fler människor faktiskt hade det mänskliga förhållningssättet och bekräftade mina egna tankar om skademinskning.. Att utifrån individens behov testa olika sätt, inte ge upp.

Och jag fick många tankeställare av de som samtidigt med Bostad först arbetade den akuta hemlösheten. De var därute. *Letade* efter de som behövde komma vidare. Det är en begränsning med oss. Vi är ofta dåliga på att koppla ihop det uppsökande arbetet med Bostad först. Hos oss måste man oftast ha kontakt med soc för att få Bostad först. Vi borde jobba mycket mer för de som inte har kontakten, men där behovet är enormt.

Vi måste vidareutveckla och stärka det europeiska samarbetet!

[Läs hela intervjun med Hanna här.](#)

Traumakompetens stärker stödet i Bostad först

Joanne Prestidge är Innovation and good practice manager på den brittiska organisationen [Homeless Link](#).

Hennes organisations erfarenheter är att många av de som kommer till Bostad först bär på allvarliga trauman. Om personalen är uppmärksam på detta och har kunskap om trauma kan stödet förbättras avsevärt. Genom utbildningen Train the Trainers har några av våra svenska trainers inspirerats av hennes tankar och synsätt.

På vårens fördjupningsutbildning i Bostad först medverkade hon därför med en

workshop om *Trauma Informed Care in Housing First*. På utbildningen gav hon deltagarna i uppdrag att gradera hur starkt olika fiktiva individer upplevde sina trauman. Svårigheten att värdera individers subjektiva upplevelser blev mer än tydliga och blev en tankeställare.

[Informationsfilmen *The Window of Tolerance*](#) sammanfattar hennes utgångspunkt och förståelse av trauma.

PROJEKTETS SEX VERKSAMHETSSPÅR

Vi har delat upp våra aktiviteter i sex verksamhetsspår. Dessa beskrivs här övergripande var för sig och visas sedan på mittuppslaget med sex tidslinjer. Där kan man se var och en av de olika aktiviteter eller insatser som gjorts på varje spår och få en bild av var i landet och Europa de genomförts.

På de följande sidorna illustrerar vi sedan de olika verksamhetsspåren genom att lyfta fram några av de specifika aktiviteter vi genomfört på vart och ett av dem. En aktivitet skulle kunna höra hemma på flera spår, men här placeras de på ett spår utifrån deras huvudsakliga karaktär. Aktiviteterna och verksamhetsspåren är förstås inte fristående från varandra i det större perspektivet, utan samspelar på olika sätt för att flytta oss lite närmre det yttersta syftet med projektet: att *Avskaffa hemlösheten med Bostad först*.

Kurser och utbildningar

Utifrån utvärderingarna av och erfarenheterna från en *pilotutbildning* över två dygn skapades två grundkoncept utifrån skilda behov. Dels *grundkurs* för de som inte hade baskunskaperna om Bostad först-modellen eller aldrig arbetat med den, dels *fördjupningsutbildning*, en vidareutveckling av pilotutbildningen, för de som behövde utveckla sitt arbetssätt och sin kunskap i Bostad först. För den senare krävdes att man skulle ha förvärvat handbokens kunskaper och helst ha erfarenhet av Bostad först.

I anslutning till de flesta grundkurserna erbjöds *workshopen Påverka bostadspolitiken*, med vår snabbguide till bostadspolitiken som utgångspunkt. En *start-up utbildning* i Bostad först testades på en mindre grupp deltagare från stadsmissionerna och blev uppskattad.

Nätverk och konferens

Vi har både samarrangerat och medverkat som föreläsare i ett antal seminarier och konferenser. Det stora eventet i Malmö då Nationella Bostad först-nätverket över två dagar utökades till en öppen konferens dag två, är ett exempel på det förstnämnda. På seminariet *Bostad först – Vad behöver socialsekreteraren och handläggaren?* som arrangerades av Famna Väst, var vi inbjudna som de enda medverkande, medan vi i Vinnovas labb i projektet *Barns Bostad först* bidrog med ett kortare inspel och sedan deltog i samtalet med övriga inbjudna deltagare.

Samtidigt har vi sökt sammanhang för att utveckla våra nätverk och vårt lärande enbart som deltagare. Ett exempel på det är då vi deltog i ett stort antal seminarier om bostadspolitiken i Almedalen 2018 och på Bostadsmötet i Uppsala. Ett annat är den inbjudan vi fick av Bostad först i Stockholm stad som riktade sig till stadsdelarnas chefer, gruppleddare och socialsekreterare på vuxenenheter och försörjningsstöd, ett sammanhang där vi lärde oss mycket.

Europasamarbete

Genom den europeiska Bostad först-hubbens Train the trainers utbildades åtta svenska deltagare. Hubbens initiativ *Community of Practice* kan på sikt bli en viktig arena för erfarenhetsutbyte mellan stödpersonal runt om i Europa. Forskningsarbetet ökar förståelsen för skillnaderna

mellan de olika europeiska modellerna, något att ha med som fond i olika europeiska utbyten. Tack vare ett större samverkansprojekt i Liverpool har vi kunnat ta del av erfarenheter som kan hjälpa oss att förbättra förarbetet inför uppstart av nya Bostad först-verksamheter.

Ett annat samarbete kring forskningen om hemlöshet och Bostad först på Europa-arenan, Home_EU, återstår att utforska.

FEANTSAs policy- och forskningskonferenser har varit viktiga mötesplatser både för kunskapsuppbyggnad och för kontaktskapande med europeiska såväl kollegor som forskare.

Brukarerfarenheter

Flera olika initiativ togs för att tillsammans med boende i Bostad först och människor i hemlöshet utforska möjliga sätt att arbeta tillsammans. Genom kollektiv muralkost och forumteater testades alternativa sätt att kommunicera erfarenheter av hemlöshet och Bostad först. Brukare medverkade som utbildare i grundkurser, på utbildningar, seminarier och konferenser, men även som deltagare. En boende i Göteborg intervjuade lokalpolitiker och andra.

Kollegor med erfarenhet av Bostad först fick utrymme i olika media. De deltog i det intressepolitiska arbetet genom att genomföra en aktion utanför Riksdagen och medverkade i ett seminarium där. Besök hos fem Bostad först-team gjordes med representanter från Kamratföreningen G7 för samtal om brukarmedverkan. Ett studiebesök till G7 i Helsingborg med boende i Bostad först från Göteborgs stadsmission genomfördes. Några som deltog i resan initierade en brukarförening med stöd från Musketörerna Rågsved. Två brukarkollegor erbjöd personliga vandringar till beslutfattare under Almedalen 2019 och senare i Stockholm och Malmö.

Kommunikation och media

Den mediala inriktningen var dubbeleggad. Vi ville generellt nå ut med kunskap till en mycket bred grupp av redan engagerade individer men även alla de som potentiellt kunde vara intresserade av Bostad först. Hemsidans många möjligheter till lärande och nyhetsbrev hade därför ett brett anslag. En del i kommunikationen var riktade annonskampanjer i lokalpress och fackpress inför kurser och utbildningar.

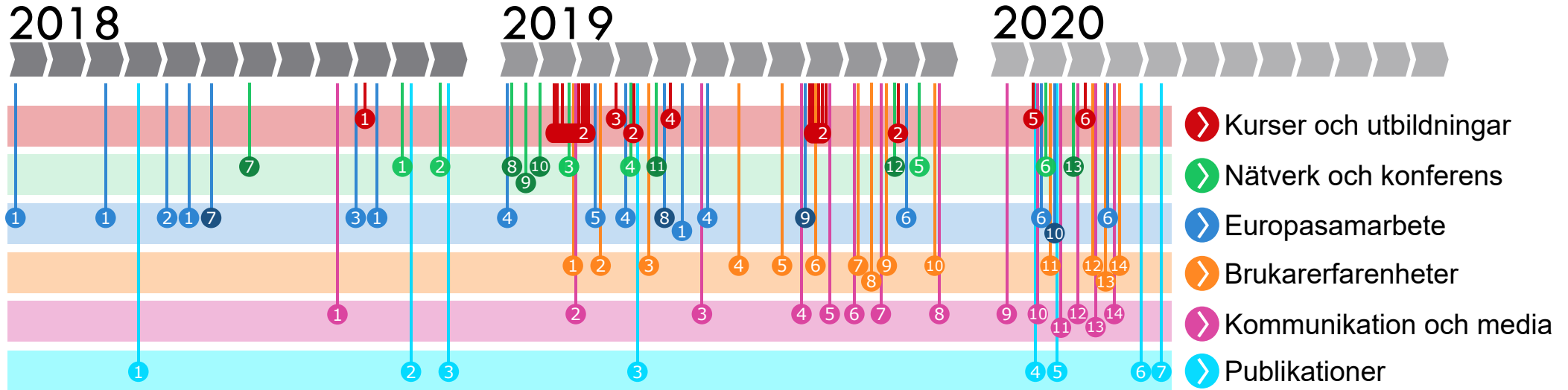
Därutöver fanns en ambition att få ett genombrott för Bostad först inom politiken på nationell nivå. En central del i detta var arbetet med att ge brukare stöd till de vandringar som genomfördes med politiker och andra beslutfattare, men även till aktionen utanför och seminariet i Riksdagen.

Publikationer

Som tidigare nämnts har utöver denna rapport, fem publikationer tagits fram för att kunna användas både i utbildningssammanhang och påverkansarbete: [handbok](#) för Bostad först, [snabbguide](#) till bostadspolitiken, en [kartläggning](#) av forskning och annan kunskap om Bostad först i Sverige, ett [implementeringsverktyg](#) för uppstart av Bostad först samt en [analys av synen på Bostad först](#). [Hemsidan](#), projektets digitala plattform, är skraddarsydd för att vara en nod där man kan tillägna sig kunskap om Bostad först utifrån ett antal olika ingångar och perspektiv, t.ex. e-learning genom ljudfiler och filmer.

Överblick Bostad först-projektet 2018-2020

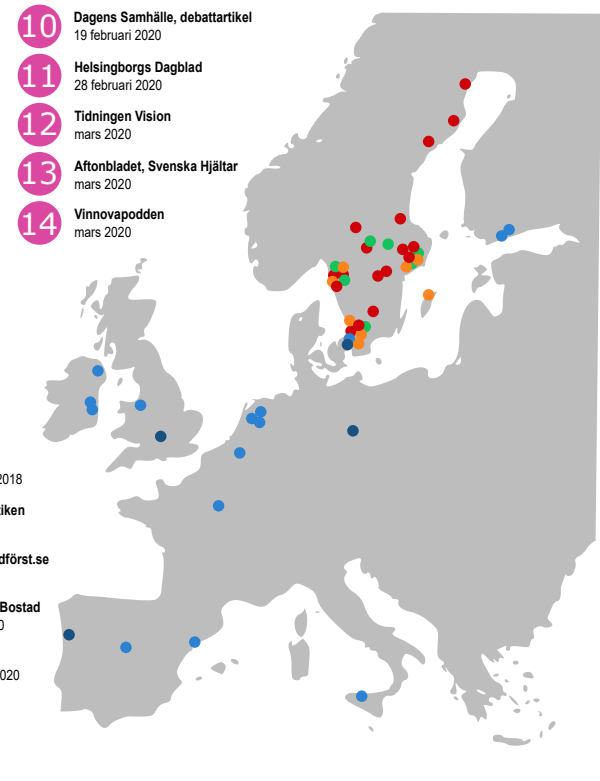
- 1** Pilotutbildning
17-19 okt 2018, Linköping
- 2** Grundkurs + workshop
14 olika tillfällen på flera platser under 2019 i samband med 10 av dessa hölls workshop om att påverka den lokala bostadspolitiken
- 3** Fördjupningsutbildning
3-15 april 2019, Linköping
- 4** Startup-utbildning för stadsmissioner
23 maj 2019, Stockholm
- 5** Fördjupningsutbildning
5-7 februari 2020
- 6** Grundkurs (Inställt)
tre tillfällen mars-april 2020

- 1** Medverkat i Göteborgs stads hemlöshets-dagar 29 november 2018, Angered
- 2** Medverkat i Nationella Bostad först-nätverket 6-7 december 2018, Karlstad
- 3** Medverkat i Seminarium
27 feb 2019 Fanna Väst, Göteborg
- 4** Medverkat i seminarium
25 april 2019, Länsstyrelsen Västmanland
- 5** Samarrangerat öppen nationell konferens "Bostad först i Sverige 10 år!" 27-28 nov 2019
- 6** Samarrangerat Riksdagsseminarium
19 februari 2020
- 7** Deltagande i seminarier om sociala frågor och bostadspolitik 2-4 juli 2018, Visby
- 8** Deltagit i Boksläpp och seminarium
31 januari 2019, SABO Stockholm
- 9** Deltagit i Boksläpp och seminarium
31 jan 2019, Arenagruppen Stockholm
- 10** Deltagit i information-och erfarenhets-utbyte 8 feb 2019, Stockholm stad
- 11** Deltagit i Bostadsmöte
15-16 maj 2019, Uppsala universitet
- 12** Deltagit i Konferens
14 juni 2019 Räddningsmissionen, Göteborg
- 13** Medverkat i Vinnovaprosjekt-labb "Barns Bostad först" 3 mars 2020, Malmö

- 1** Första kullen "Train the trainers" + followup utbildning, 5 "sessions", januari-oktober 2019
- 2** Medverkan på socialministerens nationella konferens, maj 2018, Madrid
- 3** Besök Depaul HF, CHNI, CES mfl, Belfast och Trinity College, Dublin 4-7 okt 2018
- 4** Andra kullen "Train the trainers" utbildning, tre "sessions", januari-september 2019
- 5** Medverkan i det holländska Bostad först-nätverket mars 2019, Amsterdam
- 6** Tredje kullen "Train the trainers" utbildning, tre "sessions", nov 2019-april 2020
- 7** Deltagit i FEANTSA Policy Conference
14-15 juni 2018, Berlin
- 8** Deltagit i FEANTSA Policy Conference
30-31 maj 2019, Porto
- 9** Deltagit i FEANTSA 14th European Research Conference 20 sep 2019, Helsingborg
- 10** Gäst då förstudie för införande av Housing First i Oxfordshire lanserades, 27 feb 2020

- 1** Boende intervjuar lokalpolitiker, brukare, stödperson feb-mars 2019
- 2** Möte med Helsingborgs brukarförening G7
20 mars 2019, Göteborgs stadsmission
- 3** Boende från Göteborgs stadsmission besöker G7 27 maj 2019, Helsingborg
- 4** Vandringar från parkbänken till eget hem
30 juni - 7 juli 2019, Visby
- 5** Forumteater för egenmakt
augusti-september 2019, Göteborg
- 6** Initiativ till kamratförening inleds.
9 sept, Göteborgs stadsmission
- 7** Vandringar från parkbänken till eget hem
8-10 oktober 2019, Stockholm
- 8** Möte med Helsingborgs kamratförening G7
10 oktober 2019, Stockholm
- 9** Vandring från parkbänken till eget hem
25 november 2019, Malmö
- 10** Kollektiv muralmålning i samarbete med G7
hösten/vintern 2019-2020, Helsingborg
- 11** Aktion vid Riksdagen
18 februari 2020
- 12** Möte med Helsingborgs kamratförening G7
20 februari 2020, Örebro
- 13** Möte med Helsingborgs kamratförening G7
28 februari 2020, Malmö
- 14** Dokumentärfilm Bostad först
april 2020

- 1** P4 Sörmland
21 september 2018
- 2** Socialtjänstpodden
6 mars 2019
- 3** Tidningen ETC
26 juni 2019
- 4** Tidningen Dagen
22 september 2019
- 5** Helsingborgs Dagblad
25 september 2019
- 6** P4 Göteborg
15 oktober 2019
- 7** Tidskriften Omtanke
november 2019
- 8** Hem och Hyra
december 2019
- 9** Vårt Malmö
januari 2020
- 1** Bostad först-handboken, svensk översättning april 2018
- 2** Snabbguide t bostadspolitiken
november 2018
- 3** Digitala plattformen bostadforst.se
december 2018
- 4** Kunskapskartläggning av Bostad först i Sverige februari 2020
- 5** Reviderad Snabbguide till bostadspolitiken februari 2020
- 6** Publik slutrapport
maj 2020
- 7** Utvärdering
maj 2020

Utöver det som presenteras på tidslinjerna ovan, har ett antal personliga möten för lärande och erfarenhetsutbyte ägt rum. Det handlar om ca 30 möten med 20-talet forskare, ca 30 möten med 20-talet myndigheter och civilsamhällesorganisationer, besök hos tolv Bostad först-verksamheter samt ett tiotal möten med europeiska experter. Samtal med två stadsmissioner och deras respektive kommuner har genomförts. Sveriges stadsmissioners referensgrupp för hemlöshetsfrågorna har löpande, både genom sina träffar och enskilda medlemmar, erbjudit stöd till projektet. Housing First Europe Hub hade ett femtontal möten där vår representant i partnerskapets styrgrupp deltog. Han var även koordinatör för utbildningsklustret.

Temasamtal vid nationella Bostad först-nätverkets möte i Malmö, november 2019. Foto: Charbel Sader

PROJEKTETS AKTIVITETER

KURSER OCH UTBILDNINGAR

2

Tillsammans med bland andra Lunds universitet arrangerade projektet kostnadsfria kurser och utbildningar i Bostad först. Vi riktade oss både till de som redan jobbar inom verksamheten men också till de som är nyfikna på hur modellen fungerar. Genom att diskutera case, ta del av forskning och lyssna till föreläsningar fick deltagarna möjlighet att lära sig mer om Bostad först som modell mot hemlöshet.

Grundkurser

Grundkurserna utformades som heldagskurser där våra europacertifierade utbildare höll i kursdagen, ibland tillsammans med en boendestödjare från den lokala orten. Kursdeltagarna fick bakgrunden till hur Bostad först startade i New York, vilka dess åtta grundprinciper är och vad de innebär. De fick diskutera svårigheter och utmaningar med Bostad först både ur individens perspektiv men också ur ett bredare samhällsperspektiv. Alla deltagare fick Bostad först-handboken.

Material som användes på grundkurserna

- [Bostad först-handboken](#)
- [Powerpoint-presentation](#)
- [Film-intervju med Bo Petterson](#)
- [Film-intervju 1 med Markus Knutagård](#)
- [Film-intervju 2 med Markus Knutagård](#)

*Workshop påverka bostadspolitiken

I samband med flera av våra grundkurser fick deltagarna möjlighet att vara med i workshop om att påverka den lokala bostadspolitiken. Workshopen leddes av Barbro Engman, tidigare ordförande i Hyresgästföreningen och tog avstamp i deltagarnas respektive kommuners, länsstyrelser och allmännyttiga bolags styrdokument för bostadsförsörjning. Alla deltagare fick också en tryckt version av snabbguiden till bostadspolitiken som projektet tagit fram i samarbete med Barbro Engman.

2

19 februari 2019 **Örebro*** (23)
21 februari 2019 **Göteborg*** (50)
26 februari 2019 **Gävle*** (49)
5 mars 2019 **Malmö*** (48)
7 mars 2019 **Stockholm*** (53)
13 mars 2019 **Luleå*** (12)
14 mars 2019 **Härnösand*** (14)

23 april 2019 **Göteborg** (48)
9 september **Alvesta** (7)
10 september **Stockholm*** (78)
16 september **Göteborg** (46)
17 september **Umeå** (19)
24 september **Karlstad*** (15)
19 november **Lund*** (31)

Platser där workshopen Påverka bostadspolitiken erbjöds markeras med *.

"Väldigt intressant eftersom de jag pratade med var engagerade i hemlöshet på ett annat sätt än jag visste om."

Biståndshandläggare

"Fick möjlighet att yttra till tjänstemännen från kommunen och löfte, att lyfta detta viktiga budskap med politikerna i. Det skulle de göra! Jag följer med stort intresse utvecklingen av detta. Lita på det!"

Brukare

Bra att förstå hur det praktiska arbetet går till med tips om upplägg för genomförandeplan. Bra att allmännyttan, tittade in.

Tänker att tips på lyckade samarbeten ger mycket, hur samverkan har fungerat med hyresvärdar och hur vägen till eget kontrakt ser ut.

Anonym

Fördjupningsutbildningar

Med de utifrån piloten framtagna fördjupningsutbildningarna i Bostad först riktade vi oss främst till de som redan har en förkunskap och vill vidareutveckla sitt kunnande om modellen. Fördjupningen var liksom piloten en tredagarsutbildning med fokus på svensk och internationell forskning. Där gavs möjlighet för deltagarna att problematisera, dela och bearbeta erfarenheter från sin egen verksamhet och ta del av andras perspektiv i syfte att hitta effektiva sätt att arbeta med Bostad först i sin lokala kontext.

Utöver fördjupningar arrangerade vi också startup-utbildning där vi bjöd in alla stadsmissioner att delta. Vid detta tillfälle gick vi bland annat igenom vad som krävs för att initiera en bostad först-verksamhet och vilka lärdomar vi kan dra av redan befintliga verksamheter.

Pilotutbildning

17-19 oktober 2018 Linköping (49)

Fördjupningsutbildning

3-5 april 2019 Linköping (42)

Fördjupningsutbildning

5-7 februari 2020 Norrköping (30)

Startup-utbildning för Sveriges

stadsmissioner 23 Maj 2019 Stockholm (9)

"Bra att vi fick fördjupad kunskap om vad som krävs för att skapa tillitfulla relationer. Jobba med exempel från andra kommuner utifrån grundprinciperna. Bra struktur."

Deltagare i fördjupningsutbildning

"Amsterdam var mycket intressant. Hur man arbetar med grannarna, med störningar. Hur man rekryterar utifrån personligheter och inte erfarenhet eller profession."

Deltagare i fördjupningsutbildning

"Starkt att få lyssna på en hyresgästs berättelse och modet hon hade som står upp för sig själv. Bra med panelen med tre olika kommuner där man fick ställa sina frågor."

Deltagare i fördjupningsutbildning

NÄTVERK OCH KONFERENS

5

Bostad först-teamet i Malmö stad tog i december 2018 över stafettpinnen från Karlstad för att arrangera 2019 års nationella nätverksträff. Samtidigt planerade vi i projektet en nationell bostad först-konferens. Ett samarbete mellan arrangörerna resulterade i [två dagars nätverks- och konferensmöte med över 200 deltagare](#).

Det nationella nätverket träffades första dagen. Det blev en arena för nätverkande, erfarenhetsutbyte och problemlösning så att deltagarna utifrån intresse och egna kompetenser kan inspireras och lära av varandra. Ett viktigt inslag den första dagen var temasamtal där verksamheterna själva presenterade styrkor och svagheter och diskuterade hur de kunde bli bättre.

Den andra dagen var en öppen konferens för utbyte av idéer och erfarenheter från Sverige och Norden. Vi tog avstamp i forskning, politik och praktik och fick möjlighet att utveckla och fördjupa tankarna i kreativa idéseminarier. Malmö stad gjorde [en film om Bostad först till eventet](#).

”Teamet kände stor stolthet när vi var i hamn”

Anita Svantesson, sektionschef, i Malmö stad, involverade hela sitt Bostad först-team i arbetet med det nationella Bostad först-nätverkets årliga tvådagarssträff. Vi bad henne dela sina erfarenheter.

Ni anordnade 2019 års träff i det nationella Bostad först-nätverket tillsammans med Sveriges Stadsmissioner. Vilka var höjdpunkterna?

Jag tyckte att höjdpunkterna var många, bland annat att några av de medverkande organisationerna presenterade vad de var särskilt stolta över i sitt arbetssätt. Det inspirerade till exempelvis till utökat samarbete med fastighetsägare samt brukarmedverkan på ett nytt sätt. Det var också inspirerande att få en inblick i arbetet i våra grannländer, vilket förhoppningsvis kan leda till ett studiebesök i Odense för en fördjupning.

Stora delar av Bostad först-teamet var aktivt engagerade i planering och genomförande av de två dagarna? Vad fick de med sig?

Både planering och genomförande av konferensen stärkte dels självförtroendet inom gruppen men även samarbetet sinsemellan. Från att först ha varit lite trevande och osäkra på vår förmåga att arrangera sådana här stora arrangemang, växte vi allt eftersom och kände en stor stolthet när vi var i hamn. Det hade dock aldrig blivit så bra som det blev utan samarbetet med Sveriges Stadsmissioner.

Vad skulle du önska dig av 2020 års nätverksträff?

Det blev Stockholms stad som tog stafettpinnen för 2020 års nätverksträff och det hade varit väldigt intressant om de lyckades få dit någon politiker, förslagsvis bostadsministern Per Bolund alternativt Ulf Kristersson.

Medverkat eller samarrangerat.

29 november 2018 **Göteborgs stads hemlöshetsdagar** Angered

6-7 december 2018 **Nationella Bostad först-nätverket** Karlstad

27 februari 2019 **Socialekreteraren och Bostad först** seminarium Famna Väst, Göteborg

25 April 2019 **Hur möter vi grupper med svårigheter på bostadsmarknaden?** Seminarium Länsstyrelsen i Västmanland

20-21 november 2019 **Socionomdagarna** i Stockholm

27-28 november 2019 **Nationell nätverksträff i Malmö** samt öppen **Nationell konferens Bostad Först Sverige 10 år!**

19 februari 2020 **Riksdagsseminarium**

Deltagit.

2-4 juli 2018 **Tioalet seminarier om sociala frågor och bostadspolitik** Visby

31 januari 2019 **En bostadspolitik för alla?** seminarium & boksläpp, SABO Stockholm

31 januari 2019 **Bostadsojämlikheten** seminarium & boksläpp, Arenagruppen Stockholm

8 februari 2019 **Information och erfarenhetsutbyte** om Bostad först, seminarium Stockholms stad

15-16 maj 2019 **Bostadsmötet** Uppsala universitet

14 juni 2019 **Så utrotar vi hemlösheten!** konferens Räddningsmissionen, Göteborg

3 mars 2020 **Barns Bostad först** labb i Vinnova-projekt

"Trevligt att höra och träffa andra bostad först team. Viktigt att det var många Bostad först team som fick hålla i diskussionsgrupper. Lättare att utbyta erfarenheter."

Deltagare om första dagens nätverksträff.

"En del inslag blir mastiga, t ex f.m. andra dagen."

Deltagare om andra dagens konferens och delseminarier.

"Logistiken som helhet funkade bra, liksom matchning vid idéforum och konceptet dag 2 med flera olika nivåer."

Deltagare om båda dagarna.

"Visste inte vem Emil Jensen var. Nu vet jag. SUPERBRA!!!"

Deltagare om musikern och poetens avslutning.

Ögonblicksbilder från nationella nätverksträffen och konferensen i Malmö, november 2019. Foto: Charbel Sader

Vinnova intresserar sig för Bostad först och barn

Sveriges innovationsmyndighet [Vinnova diskuterar i sin podd Innovation Bostad först och hemlöshet](#). Tre experter söker svaret på en fråga: Varför är det så svårt att ändra strukturer även om det vore bättre för alla? Myndigheten finansierar även första fasen av [projektet Barns Bostad först](#). Det är ett samarbete mellan ÅF, Malmö universitet, Skåne stadsmission och Rädda Barnen.

Anna-Frida Eriksson var tidigare enhetschef för Trygga boende på Skåne Stadsmission och var från starten medlem i projektgruppen för Vinnovaprojektet Barns Bostad först. Hon är idag biträdande regionchef på Rädda Barnen Syd.

Varför behövs en satsning på just barn i Bostad först?

På min tidigare arbetsplats Skåne Stadsmissions Trygga boende, som är ett stödboende, var vi måna om att vi alltid skulle jobba utifrån ett tydligt barnperspektiv. Men att vara ett stödboende innebär också att vara en del av boendetrappan. Vilket i sin tur innebär att barnfamiljerna som blev placerade hos oss fick flytta vidare, oftast till en annan kortsiktig boendelösning. Att barn ska behöva leva under osäkra boendeförhållanden, flytta runt och inte sällan behöva byta skolor och förskolor m.m. är inte utifrån barnets bästa. Risken är stor att inte bara barnen, utan även föräldrarna, förr eller senare drabbas av psykisk ohälsa.

Även om Trygga boende har en god relation med fastighetsägare och de boende i viss mån kan ta över förstahandskontraktet, så gällde dom vanliga kraven kring inkomstkälla. I regel kan du inte heller ha skulder eller betalningsanmärkningar för att kunna ta över förstahandskontraktet, vilket få av våra boende kunde uppfylla.

Människor som lever i hemlöshet och i synnerhet barn behöver en långsiktig och hållbar boendelösning.

Vad går projektet ut på?

Vårt projekt syftar till att utveckla en modell med fokus på Barns Bostad först. Det handlar om ett tydligt barnrättsperspektiv och boendelösningar som är långsiktiga och hållbara. För detta krävs att vi hittar lösningar gällande boendet som sådant, men också ett tillgängligt skraddarsytt stöd utifrån familjens behov. Det är det vi nu håller på att titta på: en lösning som tar sitt avstamp i den väl beforskade modellen Bostad Först men som tydligare utgår ifrån barnets perspektiv. Det finns redan barnfamiljer som bor i den ordinarie Bostad först – verksamheten, men vi såg att stödet behövde anpassas ytterligare och utgå ifrån barnet och dess behov. Så får vi se vad det landar i...

[Läs hela intervjun med Anna-Frida här.](#)

EUROPASAMARBETET

Housing first Europe Hub är ett samarbete som startades 2016. Över 15 europeiska aktörer, däribland finska Y-Foundation och Sveriges stadsmissioner, slöt sig samman för att gemensamt arbeta med utbildning, forskning, opinionsbildning och metodstöd för bostad först-verksamheter.

Bland annat håller hubben varje år utbildningar så att fler i sin tur kan vidareutbilda på hemmaplan i Bostad först-modellen.

"Vi måste se hemlöshet som något ovärdigt, som inte hör hemma i Europa, fortsätta dela erfarenheter, hitta samarbeten, ibland över gränserna, och hålla fanan högt tillsammans!"

Kjell Larsson, FEANTSA och Housing First Europe Hub.

Medverkat eller samarrangerat.

Juli 2016 Utformande av **Housing First Europe Hub**

Maj 2018 Medverkan på socialministerns **nationella konferens i Madrid**

Mars 2019 Medverkan i det **nationella Bostad först-nätverket i Amsterdam**

Train the Trainers, hubbens europeiska utvecklingsprogram för utbildare inom Bostad först arrangeras för tredje gången. Gruppen ses vid fyra tillfällen. Därefter nätverksmöten med samtliga deltagare för erfarenhetsutbyte. Sverige har så långt sju deltagare.

Första kullen: januari-oktober 2018

Andra kullen: januari-september 2019

Tredje kullen: november 2019-april 2020

Deltagit.

14-15 Juni 2018 **FEANTSA Policy Conference: Future Challenges for the Homeless Sector in Europe**, Berlin

30-31 maj 2019 **FEANTSA Policy Conference: FEANTSA at 30: Towards 2030**, Porto

20 september 2019 **FEANTSA 14th European Research Conference on Homelessness**, Helsingborg

27 januari Gäst då **förstudie för införande av Housing First i Oxfordshire lanserades**

Train the Trainers

1

4

6

Våra svenska Trainers. Live från vänster: Anki Sörensen, Claes Haglund, Gustaf Henriksson, Pernilla Parding. På bild: Carina Nilsson, Hanna Olsson. Siluetter: Roni Hanikka och James Michie.

Inom ramen för samarbetet i Housing First Europe Hub är [Train the Trainers](#) den verksamhet som man lagt mest resurser på. Genom att utbilda utbildare har "hubben" lyckats sprida Bostad Först i Europa utifrån de grundprinciper som handboken preciserar och som garanterar att eftersträvad effekt på 80% kvarboende kan nås. Det tredje utbildningsprogrammet skulle ha avslutats under våren men har tills vidare skjutits upp tills vidare p.g.a. den pågående pandemin. Sverige har i och med det utbildat åtta "trainers". De första av dem har varit nyckeln till att vi från februari till november 2019 [utbildat ca 600 personer i vår grundkurs och fördjupningsutbildning](#). Våra trainers har alla olika bakgrund och profiler, vilket gör att deras grundkurser genomförs med olika metoder. Men de utgår alla från handboken och kunskapsgrunden är densamma.

Trainers kommunicerar löpande och delar erfarenheter, tips och värdefulla råd med varandra på WhatsApp. I samband med [spridningen av Covid-19](#) och de stora riskerna för både människor i akut hemlöshet och i Bostad först, samlades tillgänglig information om förhållningssätt och annat på hubbens hemsida.

Deltagande i FEANTSAs årliga konferenser

8

FEANTSAs årliga Policykonferens attraherar hundratals deltagare från hela Europa, [Våren 2019 hölls den i Porto.](#)

Som vanligt fanns ett stort antal teman och workshops att välja på, t.ex. Bostad först, Peer Work och LGBTIQ-perspektivet på hemlöshet. Göteborgs stad, som året innan fick utmärkelsen 2018 *Ending Homelessness Prize* av FEANTSA, för innovativa sätt att använda finansiering från Europeiska Socialfonden (ESF) till stöd för EU-migranter, fanns på plats och presenterade sitt arbete.

De senaste åren har Bostad först alltmer kommit att uppmärksammas i FEANTSA-sammanhang.

FEANTSAs senaste [forskningskonferens hölls i Helsingborg hösten 2019.](#)

"The strength of Housing first lies in its simple idea that, if people are homeless, they first of all need a home"

Ruth Owen, Policy Coordinator at FEANTSA

"Housing first strengthened our notion that housing, and not shelter, is the solution"

Mike Allen, Director of Advocacy at Focus Ireland, former Chairman of FEANTSA

[Läs våra Intervjuer med representanter från flera Europeiska organisationer.](#)

BOSTAD FÖRST-BOENDES MEDVERKAN

Ta makten över din vardag med forumteater!

5

Forumteater ger människor möjlighet att öva sig på att ta makten över sin egen situation i olika sammanhang. Räddningsmissionen i Göteborg har sedan några år använt konceptet i sitt arbete med utsatta människor och stöttat initiativet Rättvis Forumteater. I samarbete med dem genomfördes en serie workshops som riktade sig till personer med erfarenhet av hemlöshet och boende i Bostad först.

Forumteater är baserad på vad varje person just nu bär med sig från vardagen. Scener och händelser från livet spelas upp - spontant och improviserat. Genom att laborera med situationer och känslor i en trygg miljö är förhoppningen att du ska kunna ta med dig erfarenheterna och bli stärkt, t.ex. i möten med vänner och familj eller med kommun och myndigheter.

Förhoppningen var att några av deltagarna skulle bli intresserade av så småningom testa och repetera scener från konfliktsituationer för att kunna använda dessa som illustration av olika maktinbalanser vid våra kurser, konferenser och workshops. Så långt nådde vi dock aldrig. För den enskilde individen blev det viktiga den egna upplevelsen i övningarna.

[Läs en intervju med Gunnar Larsson, ledare för projektet, om sättet att jobba.](#)

"Kan du inte ge mig fem minuter till att avsluta frukosten innan du kastar ut mig? Det är ju svinkallt ute!"

"Nej! Vi kan inte göra några undantag för dig. Vi stänger klockan åtta. Punkt! Ta med dina prylar och gå ut. Nu!"

Del av dialog på ett fiktivt natthärbärge i forumteaterövning.

Vandringar på vägen ur hemlöshet

4

7

9

Bo Pettersson och Ann-Kristin Sörensen arbetar som boendestödjare i Helsingborgs stad och sitter i styrgruppen för vårt projekt. Under Almedalsveckan 2019 erbjöd de på tema **Från parkbänken till eget förstahandskontrakt** ett antal personer från politiken, myndigheter och civilsamhället vandringar för att samtala om Bostad Först – den modell som gett dem förutsättningar att själva ta sig ur långvarig hemlöshet.

Inramningen var en promenad på tjugominuter i Visby botaniska trädgård, som avrundades med kaffe och macka i parken. Budskapet var att det handlade om ett personligt och lågmält möte utan intervjuer eller fotografering för att de som ville behålla vandringen som något helt privat, skulle kunna göra det. Det blev möten med respekt och stor öppenhet. De flesta vandrare blev dessutom kvar vid fikabordet mellan trekvart och långt över timmen.

[Se inlägg från de vandrare som delat sin upplevelse på sociala medier](#) och ta del av reflektioner från Bo och Ann-Kristin om deras upplevelser av mötena.

Flera av de som bjudits in, men inte kom till Visby, signalerade att de gärna ville få en chans till. Därför genomfördes ytterligare vandringar i Stockholm och Malmö under hösten. En av de som vandrade då, [sammanfattade sina erfarenheter i ett filmklipp på facebook](#).

"...ett stort tack till vad jag anser vara det mest nydanande och spännande i Almedalen på många år."

Politisk sekreterare inför vandringarna

Februari-mars 2019 En **boende i Bostad först genomför tre intervjuer** med ledande lokalpolitiker, en person i hemlöshet och en boendestödjare i Göteborg

27 maj 2019 Boende från Göteborgs stadsmissions Bostad först **besöker G7 i Helsingborg**

Augusti-september 2019 **Forumteater för egenmakt**. Ett Prova-på tillfälle för boende och stödjare sedan sex workshops för boende.

9 september **Initiativ till brukarförening** inleds, Göteborg

Representanter från **Helsingborgs brukarförening G7** besöker flera Bostad först-team:

20 mars 2019 **Göteborgs stadsmission**

10 oktober 2019 **Stockholm stad**

8 november 2019 **Göteborg stad**

20 februari 2020 **Verdandi Örebro**

28 februari 2020 **Malmö stad**

Vandringar från parkbänken till egen lägenhet och sysselsättning

Representanter från nationell och lokal politik, myndigheter och civilsamhällesorganisationer, vandrar med personer som tidigare levit i hemlöshet och tagit sig ur den tack vare Bostad först. Siffran anger antal genomförda vandringar.

30 juni-7 juli 2019 **Visby** (13)

8-10 oktober 2019 **Stockholm** (4)

25 november 2019 **Malmö** (1)

Hösten/vintern 2019-2020 **Kollektiv muralmålning** i samarbete med Brukarföreningen G7 i Helsingborg

18 februari 2020 **Aktion vid Riksdagen** Bostad först till alla som behöver!

April 2020 **Vägen till Fanny**, dokumentärfilm om Bostad först

Har just hört en riksdagsledamot hålla ett brandtal för Bostad först. Nu "vittnar" en från ett annat politiskt parti om hur rätt detta är och vill göra det till norm. En person som normalt inte jobbar med frågan - från ett tredje part - verkar vara helt med på saken och kommer säkert att ta det vidare.

Grattis! 👍

Deltagare i ett möte mellan riksdagsledamöter och civilsamhällesorganisationer

KOMMUNIKATION OCH MEDIA

Projektet har haft relativt fria ramar att utforma kommunikationen vilket inneburit en kreativ höjd men också utmaningar. Här reflekterar vi över våra kommunikationsinsatser och effekten av kommunikationen.

Som en del av våra strategiska verktyg tog vi fram en kommunikationsplan med bland annat syftesformulering för kommunikationen, kommunikationsmål och målgrupper, huvudbudskap samt kanalval. Här formulerade vi också en kommunikativ ansats som bland annat inkluderade brukarmedverkan i innehållsproduktionen. Genom detta ville vi skapa förtroende och att få fram autentiska berättelser från verkliga människor med erfarenheter av hemlöshet och Bostad först.

Syftet med kommunikationen var genomgående att stötta upp för att kunna uppnå projektets fem huvudmål. Sammanfattningsvis ville vi sprida kunskap om modellen Bostad först samt skapa kännedom om och aktivera målgrupperna att delta i projektets specifika aktiviteter så som kurser och utbildningar.

Nedan några mediaklipp från i tur och ordning.

[Socialtjänstpodden](#)

[ETC](#)

[Vinnovapodden](#)

[Helsingborgs Dagblad](#)

[Dagens Samhälle](#)

[Aftonbladet](#)

Du är här: [Hem](#) > Bostad först vänder upp och ned på boendetrappan

Bostad först vänder upp och ned på boendetrappan

PODCAST Den akuta hemlösheten har ökat med 30% på sex år och Sveriges stadsmissioner menar att det är värre än vad den officiella statistiken visar. Metoden Bostad först har visat goda resultat för att ge hemlösa ett förstahandskontrakt ändå är det bara några procent av alla kontrakt som fördelas via socialtjänsten där man arbetar enligt bostad först.

Veckans gäster i socialtjänstpodden Jan Ström från Sveriges stadsmissioner och Anki Sörensen från Helsingborgs stad arbetar med att sprida modellen i Sverige inom ramen för ett projekt. Anki har även egen erfarenhet av att få sin lägenhet och boendestöd via bostad först.

Att bli behandlad som en vuxen

Jan och Anki beskriver att bostad först är att jobba helt tvärt om jämfört med hur socialtjänsten vanligtvis arbetar med hemlöshet och missbruk. Istället för att en egen bostad är

NYHETER. 2019-06-26 18:44 MES

"Då trodde jag inte att det kunde vara sant. Att det inte var några krav på att man skulle bli drogfri för att få ett hyreskontrakt", säger Bo Pettersson om när han först hörde talas om Bostad först. Foto: Charbel Sader

Var hemlös – nu hjälper han andra

För tio år sedan var Bo Pettersson hemlös. Idag är han själv boendestödare i Helsingborg, där modellen Bostad först – som inte kräver drogfrihet för att en hemlös ska få en bostad – är en metod i stadens strategi mot hemlöshet.

– Bostad först har varit avgörande för att jag skulle komma på fötter. Att få ett eget hem är förutsättningen för att man ska kunna reda upp sitt liv, säger han.

2

3

10

11

13

14

21 september 2018 P4 Sörmland
 6 mars 2019 Socialtjänstpodden
 26 juni 2019 Tidningen ETC
 22 september 2019 Tidningen Dagen
 25 september 2019 Helsingborgs Dagblad
 15 oktober 2019 P4 Göteborg
 november 2019 Tidskriften Omtanke
 december 2019 Hem och Hyra
 januari 2020 Vårt Malmö
 19 februari 2020 Dagens Samhälle, debattartikel
 28 februari Helsingborgs Dagblad
 mars 2020 Tidningen Vision
 mars 2020 Aftonbladet, Svenska Hjältar
 mars 2020 Vinnovapodden

Regelbundet digitalt informationsbrev från projektet

Annonsering genom 21 köpta annonsplatser i fack- och dagstidningar, digitala nyhetsbrev och sökordsannonsering

HELINGSBORG 27 februari 2020 17:30

Spara

Deras målning vill sätta rätten till bostad på väggen

Vad får plats på två gånger tre meter? Ytan är inte stor, men här ryms ett helt liv. Eller tio stycken. Med minnen och erfarenheter av att vara hemlös sätter en ny målning i Helsingborg rätten till bostad i fokus.

Av: Lisen Däldborg + Följ

Anki Sörensen, Eva Henriksson, Bo Pettersson och Linus Nykvist har alla deltagit i skapandet av den nya muralmålningen. Totalt har de varit tio deltagare.

Bild: Britt-Mari Olsson

Mitt i allt det blåa sitter en figur på en stor nyckel och metar. Runt omkring lyfter fjärilar mot en

Det är dyrt att inte ge människor hjälp i tid

Sjukdomar, kriminalitet och psykisk ohälsa innebär stora kostnader, såväl för individen, i form av mänskligt lidande, som för samhället. Alla tjänar på insatser som förebygger problem, men vem ska betala när vinsterna kommer långt senare?

Rickard Bräcken, Annica Johansson och Ing-Marie Wieselgren jobbar på olika sätt för att samhället ska bli bättre på att förebygga problem.

Lyssna på ett samtal om hur samhället kan jobba förebyggande och om nya sätt att mäta utblivna problem.

I ett reportage möter vi Leonardo, som efter tio år av hemlöshet har fått ett eget förstahandskontrakt. Bostad först är ett exempel på en insats som minskar både enskilda människors utsatthet och samhällets kostnader. Jan Ström på Sveriges Stadsmissioner är projektledare för Bostad först och berättar att ett tryggt boende är en grunden för att komma till rätta med andra problem, som ohälsa eller missbruk.

Men trots att metoden visat sig vara effektiv är det få av Sveriges kommuner som använder den. Vad krävs för att olika aktörer ska satsa på effektiva preventiva insatser?

AFTONBLADET

Ann-Kristin var hemlös missbrukare – nu har hon talat i riksdagen

av Jonas Sylven Möller

PUBLICERAD: SÖN 08 MAR 2020
 UPPDATERAD: SÖN 08 MAR 2020

SVENSKA HJÄLTAR

Ann-Kristin Sörensen tog amfetamin och var bostadslös. Nu har hon hållit tal för politiker i Sveriges riksdag – för att hjälpa andra. – Jag vill visa att det finns ett annat liv, säger hon.

KOPIERA LÄNK

Det blåser kallt en februarimorgon utanför Sveriges riksdag i Stockholm. 45-åriga Ann-Kristin Sörensen trampar otåligt på stället för att hålla värmen. Hon kommer fram till vakten i entrén som prickar av hennes namn på en lista. – Om en stund ska jag hålla tal för politiker här inne om hemlöshet. Det känns stort och nervöst. Här inne spelar det man säger roll, säger hon. Ann-Kristin, eller Anki som vännerna kallar henne, levde själv i hemlöshet och missbruk i 18 år. Idag är hon ren, har bostad, jobb och hjälper andra utsatta

PUBLIKATIONER

Fem publikationer har tagits fram av projektet. En av dem är denna rapport. Tre av dem presenteras kort nedan, medan studien *Synen på Bostad först* ges större utrymme. Skrifterna är framtagna för att på olika sätt kunna användas både i utbildningssammanhang och i ett löpande påverkansarbete.

April 2018 **Bostad först-handboken i svensk översättning**

November 2018, reviderad februari 2020
Snabbguide till Bostadspolitiken

December 2018 Digitala plattformen
bostadforst.se

Februari 2020 **Kartläggning av kunskapsläget** om Bostad först i Sverige

Maj 2020
Synen på Bostad först – en studie om värden, lagstiftning och evidens
Implementeringsverktyg för Bostad först
Publik slutrapport

Bostad först – en handbok

[Bostad först-handboken](#) är i en första fas framtagen i ett samarbete mellan praktiker och forskare från olika europeiska länder. Den har sedan översatts till svenska och delvis anpassats till våra förhållanden. Syftet med den är att tydliggöra grunderna för att driva en Bostad först-verksamhet för att på så vis undvika att missförstånd uppstår kring vad modellen är och på sikt leder till en urvattning av den. För att uppnå de positiva resultat som forskningen identifierat runt om i världen med 80 procents kvarboende, gäller att man ska följa grunderna i handboken, inte minst de åtta grundprinciperna. Men handboken ger även råd om hur man ger stöd, hur man ordnar med bostad och hur man kan utvärdera sin verksamhet.

1

Handboken är grundbulten i vår satsning på att sprida kunskap om Bostad först. Grundkurserna utgår ifrån den. Den delas ut vid alla utbildningar, konferenser och seminarier, men även till andra intresserade.

Kartläggning: Vad vet vi om Bostad först i Sverige?

Under 2019 genomförde forskaren Ola Segnestam Larsson en [kunskapskartläggning inom ramen för projektet](#). Syftet med den är att underlätta för intresserade som vill skaffa sig en överblick av de olika studier som finns av Bostad först i Sverige och finna texter som en själv är intresserad av.

4

Bostad först är till för människor som lever i hemlöshet och har ett stödbehov. Bostaden är utgångspunkten, det egna rum där en kan känna trygghet och söka sin väg vidare i livet. Men utan ett behovsanpassat stöd fungerar det inte. Att förstå vad effekten och resultatet blir av de olika Bostad först-verksamheternas arbete är därför en kärnfråga. Kartläggningen är avgränsad till att undersöka just detta. I kartläggningen inkluderas forskares texter, studentuppsatser, kommuners egna utvärderingar och annat material.

Kartläggningen visar att det redan finns spännande och värdefull kunskap om Bostad först här. Men den viktigaste slutsatsen är att det finns ett stort behov av ett större, sammanhållet forskningsprogram med ett långsiktigt perspektiv, där forskare från flera olika akademiska discipliner medverkar. Detta skulle på sikt hjälpa oss att bättre förstå hur vi ytterligare kan skala upp och vässa våra verksamheter för att stötta människor på vägen till en egen bostad och ett hem.

Snabbguide till bostadspolitiken

2

Hösten 2018 tog vi fram [En snabbguide till ramarna för svensk bostadspolitik – och hur du kan påverka den](#). Sedan dess har lagen om andrahandsuthyrning ändrats samtidigt som SKR och Sveriges Allmännyttiga modifierat sin handledning till kommunernas styrning av de allmännyttiga bostadsföretagen. Därför har vi tagit fram en reviderad upplaga.

Vi vill att guiden ska vara ett konkret stöd i det lokala påverkansarbetet, men även kunna användas som underlag för diskussioner om bostadspolitiken på nationell nivå. Författare är Barbro Engman, tidigare ordförande för Hyresgästföreningen och med lång erfarenhet av bostadspolitiken. [Barbro ger några handfasta råd till dig som vill påverka](#).

Implementeringsverktyg för Bostad först

8

För att underlätta förarbetet inför uppstarten av en Bostad först-verksamhet har vi tagit fram vad vi valt att kalla ett [implementeringsverktyg](#).

Det är inspirerat av samtal med personer som medverkat i uppstart av verksamheter i Sverige, men även av erfarenheter från den europeiska arenan.

En förstudie kan göras hur liten som helst, men också hur stor och avancerad som helst. Omfattningen kan bero på kommunens storlek, på vilka resurser som står en till buds, men det kan även bero även på syftet med studien. Om det handlar om att initiera ett pilotprojekt för att testa hur Bostad först fungerar i liten skala krävs mindre resurser i både tid och andra resurser än om satsningen är betydligt mer ambitiös om omvälvande. I ett sådant fall skulle syftet kunna vara att på sikt åstadkomma ett omfattande skifte från arbetet i boendetrappan till en generell inriktning på hemlöshetsarbetet som utgår ifrån principerna i Bostad först så att alla människor som lever i hemlöshet på sikt ska erbjudas en trygg bostad med ett eget kontrakt, samtidigt som ett behovsanpassat stöd alltid finns tillgängligt.

Som ett stöd för implementeringsarbetet har vi tagit fram en enkel [rapporteringsmall för kvarboende \(excel\)](#) som man kan använda för att löpande samla in kunskap om det för Bostad först så centrala nyckeltalet "kvarboende". Mallen kan enkelt kompletteras utifrån ytterligare behov.

Det kan även vara värt att undersöka möjligheten att få externt stöd i förarbetet. När Ljusdals kommun inledde diskussionen om det framtida hemlöshetsarbetet bistod [Region Gävleborg med en utredning](#).

Pia Nykänen är lektor på Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande vid Göteborgs universitet. Hon har genomfört en studie av hur människor som arbetar med, eller på andra sätt kommer i kontakt med Bostad först, förhåller sig till modellen.

Pias underlag är främst de svar på frågor som vi ställt till deltagarna i våra grundkurser om vad som talar för och emot Bostad först samt vilka argument och hinder det finns för att arbeta med modellen. Pia analyserar svaren på dessa frågor och ställer dem i relation till såväl lagstiftning som rekommendationer, etiska koder för de professionella och moral.

Var det nåt som överraskade dig i svaren?

Ja, att så pass många uttryckte att det finns olika hinder för att arbeta med Bostad Först. Detta tror jag också är en fråga som är enklare att besvara, än att svara på vilka argument som finns för och emot att arbeta med modellen. Hinder är påtagliga, kan vara upplevda och kan snabbare skrivas ned. Att fundera över argument emot något som man egentligen kanske förespråkar, tar längre tid och ofta träning.

Vilka var de viktigaste resultaten tycker du?

Nu är detta inte en kvantitativ undersökning utan en resonerande, men jag tänker att man (utbildare, professionella/personal m.fl.) kan behöva fundera över för- och nackdelar med olika aspekter av Bostad Först och förutsättningslöst diskutera argument. Detta hänger ihop med att mer kunskap behövs och inte bara om effekter av modellen. Att olika idéer om rättvisa behöver diskuteras, tycker jag också faller ut av materialet.

Skiljer sig svaren från grundkurserna och de du fick från brukarna på nåt sätt värt att notera?

Ja. Även om vi inte hade lika många svar från brukarna som från deltagare i grundkurserna tänker jag på det som gäller bostad som medel eller förutsättning. I svaren från brukarna blev det tydligt att bostaden är en del av en förändring och inte något separerat från den.

Har du funderat över om och i så fall hur du skulle vilja fördjupa dig i forskning kring Bostad först?

Ja, i linje med min bakgrund inom praktisk filosofi så skulle jag vilja fördjupa mig än mer i de etiska aspekterna kring Bostad Först. Såväl vad gäller de bakomliggande principerna för modellen, som olika antaganden för den. Men också olika normer och värderingar vad gäller hemlöshet generellt och hur dessa kan påverka lagstiftning, riktlinjer och praktiker.

[Du laddar ner rapporten här](#)

[Läs mer om studien här](#)

LÄRMÖTEN OCH ERFARENHETSUTBYTE

Ett stort antal informella fysiska möten har genomförts under projektiden utöver de som direkt relaterar till de olika aktiviteterna.

Vi har mött boende i Bostad först och personer som lever i hemlöshet. Vi har haft samtal med socialarbetare, utvecklare, chefer från kommuner och civilsamhällesorganisationer. Vi har sökt upp forskare, politiker och myndighetsrepresentanter. Det är viktigt att nämna dessa utbyten, då mycket av det lärande och erfarenhetsutbyte som sker där på olika sätt bidragit till projektets utveckling.

Depaul om att starta upp i Nordirland

I ett möte i Belfast berättade Pamela, biträdande verksamhetschef och Toni, stödperson från organisationen Depaul om det uppdrag de fått att genomföra ett pilotprojekt som skulle ligga till grund för hela Nordirlands uppstart av Bostad först. En viktig uppgift blev att överbrygga konkurrens och misstänksamhet mellan de olika organisationer som skulle involveras och som delvis kände sig hotade utifrån Depauls profil som *Service user led*. Det handlade t.ex. om aktörer inom psykiatri, missbruk, boendestöd och vanlig sjukvård. De delade sina tre viktigaste erfarenheter.

- To overcome resistance it was a case of perseverance.
- You must change the way you are approaching the users and different agencies as well as the words you're using.
- Don't give up!

[Läs mer på om Depaul](#)

Svenska kommuner och regioner om samverkan

På hemmaplan hörde vi hur samma öppna förhållningssätt som i Nordirland tycktes skapa bättre samverkan mellan olika aktörer där andra ofta stötte på motstånd. I samtal med personer från vuxenheten och försörjningsstöd i en stadsdel berättade de hur de hela tiden inkluderade varandra i långsiktig planering och informationsflöde för Bostad först-verksamheten. Den avslutande kommentaren "Skicka hellre en mail för mycket", sammanfattade väl deras inställning.

Medarbetare från en region och kommun berättade om hur de i sitt samverkansteam riktade sig till klienter med sammansatt problematik. Det var viktigt att deras kontor hade neutral placering "på stan", annars kunde det bli ganska laddat. Det var ett måste att vara flexibel, kreativ, tänka speciallösningar. Vem var nyckelpersonen för att hantera en specifik situation med en klient? Grannen, distriktsläkaren, kvarterspolisen, kattvakten eller en gammal barndomsvän? Även här vittnade de om det omfattande, ständigt pågående, arbete som krävdes för att kommunicera om det de gör. "Så fort det kommer en ny chef i kommunen eller regionen måste vi jobba hårt på att förklara varför hur vi jobbar och varför vi jobbar just så här."

Stadsmissionsfamiljen som rådgivare och bollplank

Ett viktigt stöd till projektets anställda var den arbetsgrupp för hemlöshetsfrågorna som redan fanns inom Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner och kom att utgöra en referensgrupp för projektet. Gruppen blev ett kontinuerligt stöd och en frizon där öppna, sökande samtal kunde föras inte bara om Bostad först, utan även angränsande områden. Under planeringen av det nationella Bostad först-nätverkets konferens i Malmö gav gruppen värdefull feedback på ett antal dilemman som projektledningen stod inför.

Individerna i gruppen var dessutom var för sig välkomnande rådgivare i ett antal olika frågor, ställde upp när vi behövde en "second opinion". Men de var även själva nyfikna på ny kunskap. [Två av dem delar här sina erfarenheter från FEANSTAs årliga forskningskonferens](#) som 2019 arrangerades i Helsingborg.

Ingrid Sahlin, forskare med patos för hemlöshetsfrågorna

Ingrid Sahlin är professor och forskare vid Lunds universitet. Hon har i flera samtal med oss vidareutvecklat tankar och argument från sin forskning. Mellan hennes rader av akademisk korrekthet anar man en uppdämd ilska över sakernas tillstånd. Läs t.ex. [The Staircase of Transition - Survival through failure](#) eller [Bostadslöshet som politiskt resultat](#).

Så här inleder hon den sistnämnda artikeln (vår kursivering):

"Hemlöshet är å ena sidan ett uråldrigt fenomen, å andra sidan ett samhällsproblem som på många sätt är karaktäristiskt för dagens nyliberala samhälle. Diskurser om vad hemlöshet är och beror på, i allmänhet och i det enskilda fallet, liksom hur den bäst skall motverkas och i så fall till vilket pris, präglas av en politisk förståelse av vad människor är och vad staten bör göra."

FAKTA OM BOSTAD FÖRST OCH HEMLÖSHET I SVERIGE

Vår grundlags skrivning om att det allmänna ska trygga allas rätt till en bostad en bra utgångspunkt för att förhålla sig till hemlöshetsfrågan: att det är en rättighet att ha någonstans att bo, en plats att kalla sitt hem. Men för att bilda oss en uppfattning om vilka dilemman, vägval och utmaningar vi står inför kan det vara bra att ha en del aktuella fakta och siffror på plats. Nedan beskriver vi en del av det landskap vi måste lära oss navigera i om vi menar allvar med att utrota hemlösheten och minska allt det mänskliga lidande hemlösheten är orsak till.

Den [färska studien Bostad Först – värden, mål och skäl](#). En sammanställning från lagstiftning, etik, brukare och deltagare i grundkurser i Bostad Först tillför ytterligare intressant kunskap till detta samtal

Argument för Bostad först

Två argument är avgörande för tilltron till Bostad först-modellen. Forskningen har belyst båda väl. Ett av dessa är dess bevisade effektivitet avseende kvarboendegraden på runt 80%. De få studier som finns av den traditionella boendetrappan visar betydligt lägre siffror. Kvarboendegraden är stabil över de flesta länder för Bostad först-modellen. I Bostad först är bostaden här *medlet*, inte *målet*, som i den traditionella boendetrappan. Boendetrappan består av olika typer boenden, ibland olika leverantör av boenden, vilket gör det svårt för forskningen i Sverige att mäta kvarboendegrad. I trappan. Sekretessen gör det svårt att följa en person som skiftar boendeformer.

Läs mer om 8 av 10 klarar kvarboende:

[Scaling Up Housing First Pilots – Drivers and Barriers](#)
[Housing First Europe Final Report \(sid 59\)](#)

[Läs mer om 40-50% kvarboende i andra modeller](#)

Det andra argumentet som talar för Bostad först handlar om de boendes egna berättelser. Deras röster väger tungt. Vem, om inte den som har erfarenhet av Bostad först, är bäst lämpad att bedöma modellen? Dessutom har de i många fall erfarenhet av och kan jämföra den med boendetrappan.

[Läs ett urval av citat från studier som illustrerar de upplevda positiva effekterna av Bostad först](#)

Modellen Bostad först utmanar det traditionella sättet att arbeta, där "klienten" ska visa att hen uppfyller olika krav i en boendetrappa för att kanske få en egen lägenhet till slut, ett slags "Behandling först". Stödpersonen i Bostad först kan inte jobba med kravställande, utan måste skapa en tillitsfull relation med "klienten" för att denne ska känna tillit och våga diskutera de utmaningar hen står inför. Forskare talar om "den terapeutiska alliansen". Ett par hyresgästers citat fångar detta tydligt.

"Jag blev behandlad som vuxen och förväntades ta egna val, inte lyda någon annans krav. Därför funkade det."

"Man behöver inte ljuga om någonting, utan man kan vara öppen och ärlig och säga som det är om man vågar göra ett misstag."

Man kan som ett tredje argument för Bostad först lägga till kostnadseffektivitet. Men det är mer en extra bonus, som gör att kommunerna också kan minska sina kostnader. Det centrala måste alltid vara hur insatsen fungerar för utsatta människor som lever i hemlöshet och behöver stöd för att klara av ett eget boende. De minskade kostnaderna kan beskrivas på olika sätt.

[En engelsk studie skattar besparingarna](#) på mellan 150 000 och 200 000 kronor per person och år jämfört med annan typ av stödboende. Se:

[Siffror från Helsingborg jämför Bostad först](#) med ett akutboende. Där är kostnaderna 200 och 1 100 kr/natt, en besparing på 328.000 kronor per år.

[En studie från Göteborg jämför vad det skulle kostat](#) om personerna blev kvar där de var innan de fick plats i Bostad först. På tjugotalet individer sjönk socialtjänstens kostnader med runt tre miljoner per år.

Hinder för Bostad först

Logiskt sett borde alltså Bostad först kunna bli lösningen för att utrota det mesta av den sociala hemlösheten. De 20% som inte klarar av att bo kvar bör ges nya chanser, men behöver kanske i sista hand en annan typ av insats.

De största hindren för att på bred front rulla ut Bostad först som den primära insatsen för personer i hemlöshet med stödbehov som brukar nämnas är:

- Bostadsmarknaden och bristen på bostäder med rimliga hyror. Just bostadspolitiken har debatterats i decennier. Oftast är samtalen ideologiskt laddade och konfrontativa. Mer sällan syns pragmatiska, kunskapsbaserade och konsensusökande utspel. Det kan vara en poäng att ta del av några av ståndpunkterna. Se några exempel här: <http://www.bostadforst.se/paverka/> och <http://www.bostadforst.se/nyheter/debatten-om-bostadspolitik-och-hemloschet/>
- De s.k. sociala kontrakten där socialtjänsten hyr av fastighetsägaren och "klienten" blir andrahandshyresgäst, ett system där socialtjänsten agerar "buffert". Systemet innebär att hyresvärderna kan be socialtjänsten att placera om en boende om denne upplevs som besvärlig. Detta kan ske, även om det kanske inte skulle ha varit möjligt enligt hyreslagen om personen haft ett förstahandskontrakt. Sociala kontrakt är alltså ett system som många hyresvärdar gärna har kvar.

- En generell omställning till Bostad först skulle kräva stora förändringar inom socialtjänsten. Det generella "institutionella motstånd" som mobiliseras när en organisation eller ett system ska förändras i grunden är ofta mycket starkt. Ett aningen mjukare begrepp för att beskriva trögheten är *Path Dependency* eller stigberoende, vilket kortfattat betyder att man automatiskt agerar utifrån hur man alltid gjort även om förutsättningarna förändras. Till detta kommer även i vissa fall en moralism som utgår ifrån att "man ska förtjäna sin insats", inte se bostaden som en rättighet, inte ha fokus på vilket det bästa stödet vore för "klienten" eller vem som har störst behov. Läs t.ex. debattartikeln *Bostadsbristen backar oss till Fattigsverige* som delvis berör detta, men konsekvenserna av bristen på bostäder:
<https://www.aftonbladet.se/debatt/a/Qo0j0Q/bostadsbristen-backar-oss-till-fattigsverige>
- Bristen på kunskap om Bostad först och vad som skiljer modellen från det vedertagna sättet att arbeta med hemlöshet är ett annat hinder. Detta har vårt projekt syftat till att delvis undanröja, vilket beskrivs i den här rapporten. Bostad först-handboken med de åtta grundprinciperna är utgångspunkten för detta. Se
<http://www.bostadforst.se/principer/>
<http://www.bostadforst.se/bostad-forst-handboken/>

Hemlösheten i Sverige

Hemlösheten ökar. Enligt Socialstyrelsen levde 32.398 människor i hemlöshet 2017. Men mörkertalet är stort. Idag är det inte bara människor med psyko-social problematik eller missbruk som hamnar i hemlöshet. Det kan räcka med en förändring i livet, en skilsmässa, en flytt eller arbetslöshet, för att en enskild eller en familj utan skyddsnät ska kastas ut i hemlöshet. De människor som saknar bostad och endast behöver en lägenhet som de har råd med, kallas idag "strukturellt hemlösa", de som därutöver av olika anledning behöver stöd för att klara av att bo kallas ofta "socialt hemlösa". Gränsen mellan dessa grupper är både flytande och godtycklig. Efter en tid i "strukturell hemlöshet" uppstår sannolikt andra problem, som gör att man kanske behöver någon form av stöd.

Socialstyrelsen genomför sin studie endast vart sjätte år. Den bygger på de siffror som rapporteras in av lokala "uppgiftslämnare", främst kommunerna, om de individer som dessa har kontakt med. I den senaste studien definierade Socialstyrelsen fyra "situationer" av hemlöshet:

- akut hemlöshet
- institutionsvistelse och stödboende
- långsiktiga boendelösningar
- eget ordnat kortsiktigt boende.

[Socialstyrelsens rapport Hemlöshet 2017](#)

Socialstyrelsen rapporterade att antalet personer i långsiktiga boendelösningar var 15.838. I detta ingick "sociala kontrakt" som en undergrupp där andra kategorier var träningslägenheter, försökslägenheter och genomgångslägenheter. Detta antal skall ställas mot Boverkets studie från 2018 av antalet s.k. sociala kontrakt, där socialtjänsten är hyresgäst hos fastighetsägaren, som då var 23.772.

Det är i detta sammanhang man ska se Bostad först-verksamheterna i landet. I en studie från 2018 var antalet Bostad först-lägenheter 558 i totalt tjugotalet kommuner. Detaljer om hur många lägenheter varje kommun hade, flera med civilsamhällesorganisationer som utförare, hittar du på <http://www.bostadforst.se/rapporter-och-utvarderingar/>

Opublicerade preliminära siffror från våren 2019 tyder på en mindre ökning i antalet lägenheter men inte i antalet kommuner, dock ett litet skifte där några kommuner lagt ner sin verksamhet medan andra startat.

Siffror som dessa visar att Bostad först ännu bara är en marginell företeelse i det stora hela.

Utifrån Socialstyrelsens olika "hemlöshetsituationer" är det inte helt enkelt att bedöma hur många av de människor som lever i hemlöshet är i behov av en Bostad först-lägenhet. Nästan sextusen lever enligt rapporten i akut hemlöshet. En stor del av de som bor i lägenheter med tidsbegränsade kontrakt, möjligen runt tjugo tusen (om man lägger sig mellan Boverkets och Socialstyrelsen), skulle kanske föredra en Bostad först-insats. Och eftersom inte ens en tiondel av Sveriges 290 kommuner har Bostad först som en möjlighet, är det tydligt att potentialen för en radikal omställning av hemlöshetsarbetet finns.

Betydelsen av politiskt stöd

I flera kommuner där Bostad först nått större volymer har politikerna varit aktivt drivande eller passivt stöttat en drivande förvaltning. Stockholm är ett intressant exempel där tre olika styrande politiska allianser alla drivit på utvecklingen av Bostad först. I de flesta kommuner där det finns en stabil bas för Bostad först-modellen har den politiska förankringen varit viktig.

Behovet av politiskt stöd betonas i [en europeisk studie](#) där ett antal olika länders Bostad först-satsningar jämförs.

[Läs en kort presentation av huvudpoängerna i studien.](#)

I Sverige har dock regeringar så här långt varit passiva och hänvisat till kommunernas ansvar när frågan om en nationell hemlöshetspolitik diskuterats. Därför har projektet stöttat de aktörer som velat bidra till att en nationell hemlöshetsstrategi kommer till stånd. I samband med en brukaraktion utanför och ett seminarium inne i Riksdagen publicerades [en debattartikel i Dagens Samhälle](#) med förslag på hur arbetet framåt skulle kunna se ut.

I [2017 års hemlöshetsrapport](#) *Det krävs nya grepp inom hemlöshetspolitiken* presenterade Stockholms Stadsmission en agenda med åtta åtgärder som riktade sig mot flera olika aktörer för att åstadkomma en förändring. Det är några av flera möjliga förslag att fundera över.

Djävulen bor i detaljerna

Det är lätt att irra bort sig i all information om hemlöshet, Bostad först och bostadspolitik. Det är svårt att se hur helheterna och siffrorna hänger ihop med möjliga åtgärder. Vi för därför nedan några resonemang som inte mynnar inte ut i några rekommendationer, bara frågor. Det är alltså inga punkter i en intressepolitisk agenda. Men exemplen illustrerar ändå, om än godtyckligt, några av de problem vi måste förhålla oss till för att sätta hemlöshetspolitiken i ett större sammanhang.

Förhoppningsvis genererar frågorna en del AHA!-upplevelser. Svara själv på dem och fundera över om ditt svar borde få några konsekvenser.

Hur man förbättrar sin Bostad först verksamhet är en återkommande fråga. Här följer tre sådana reflektioner som från olika utgångspunkt uttryckts i möten med boendestödjare och boende.

Hur skapas tillit och därmed "den terapeutiska alliansen"?

Det betonas hur en tillitsfull relation som byggs mellan stödjare och hyresgäst skapar förutsättningar för kvarboende och återhämtning. Vad krävs av stödpersonen för att klara av att bygga en sådan relation? Går det att se skillnader på hur man lyckas utifrån personlighet, profession, livserfarenheter och människosyn? Är ett s.k. *mindshift* nödvändigt eller kan man ställa om från ett traditionellt kravställande till ett nytt arbetssätt på ett "professionellt" sätt?

Hur stöttar man den boende som önskar nya sociala sammanhang?

Kvarboende och det tillitsbaserade stödet är centralt i Bostad först. Samtidigt vittnar en del boende om ensamhet och svårigheter hitta vägar till social integration och någon form av sysselsättning. Vilka olika metoder och goda exempel finns det på dessa områden?

Relationen mellan lokalpolitiker och förvaltning

Det finns exempel på när politiken beslutat om att införa Bostad först, men där satsningen inte lyckats. I en kommun hade förvaltningen efter två år bara en boende istället för femton, som var målet. I en annan kommun ogillade förvaltningens ledning beslutet. Där var en viktig del av förvaltningskulturen: "I vår kommun förtjänar man sina insatser". Efter några år var verksamheten i kris och lades ner. Varför blev det så?

Tre ganska skilda frågor ovan alltså.

Om tillitskapande. Om nya sociala sammanhang. Om politikens roll.

- *Skulle svaren på de tre frågorna kunna bidra till att förbättra förutsättningarna för Bostad först-programmen?*
- *Skulle ett forskningsprogram och ett utvecklingscenter för Bostad först, utifrån den här typen av frågor, kunna ta fram studier och undersökningar som förbättrar våra kunskaper om Bostad först och därmed stärker vår kapacitet att driva verksamheten?*

Ett förslag på inriktning på ett nationellt forskningsprogram

Efter arbetet med vår kunskapskartläggning av Bostad först i Sverige bad vi Ola Segnestam Larsson reflektera över vad innehållet i ett nationellt forskningsprogram för Bostad först skulle kunna vara. "En nationell forskningsmiljö med forskare från olika lärosäten och discipliner som under en femårsperiod jämför kommuner, olika typer av insatser och olika grupper av människor i hemlöshet med stödbehov, av både kvantitativ och kvalitativ natur."

- *Vem skulle kunna få staten att finansiera en sådan satsning?*

Socialstyrelsens enkäter och statistik ska vara tillförlitlig

Enlig Socialstyrelsens Öppna jämförelser 2016 erbjöd då 20% av kommunerna Bostad först. Siffran hade sjunkit i 2018 års studie, då 42 kommuner (14%) erbjöd modellen. När forskare från Lunds universitet tog kontakt med dessa sjönk siffran till 22. Flera av de kommuner som angett att de erbjöd Bostad först hade aldrig använt den. Socialstyrelsen gjorde även en kartläggning av hemlösheten i Sverige 2017, sex år efter den förra.

- *Är det rimligt att statistik som avser Bostad först är missvisande?*
- *Bedömer regeringen att statistik som tas fram vart sjätte år är viktig?*
- *Kan regeringen ge ett uppdrag till Socialstyrelsen att statistik om Bostad först måste vara tillförlitlig och att hemlösheten bör kartläggas varje år?*

Sveriges kommuner och regioner är till för medborgarnas bästa

SKR representerar i sitt intressepolitiska arbete sina medlemmar: kommuner och regioner. En viktig uppgift har blivit att skydda medlemmarnas självstyre. Samtidigt är det ytterst SKR:s medlemsorganisationers uppgift att ge bästa möjliga service till medborgarna. En modell med evidens för att minska hemlösheten borde därför vara självklar att införa. [SKR:s ordsförande hyllade modellen](#) efter ett arbete med Bostad först under kongressperioden 2012-2016.

- *Finns det några hinder för att SKR stödjer ett arbete med att skärpa incitamenten för att införa Bostad först i fler kommuner och i större skala?*

De sociala kontrakten får negativa konsekvenser

På sekundärbostadsmarknaden med de sociala kontrakten får fastighetsägarna en buffert mot vad de själva ibland ser som "högriskhyresgäster". Därför är en del fastighetsägare ovilliga att förändra förhållandena. Det leder till att utsatta människor kan bo i åratal utan att få ta över kontraktet. Trots att de sköter sig. Det skapar en osäkerhet som kan göra att vägen mot ett stabilare liv blir svårare.

- *Kan regeringen attackera och på sikt avskaffa osunda förhållanden på sekundärbostadsmarknaden genom lagstiftning?*
- *Är det önskvärt att helt och hållet förbjuda de sociala kontrakten?*

Olagliga hyror en konsekvens av sekundärbostadsmarknaden

Det finns de som menar att socialtjänsten ibland betalar stora summor för fiktiva "tjänster" som kopplas på de lägenheter man hyr. Det öppnar upp för rena ockerhyror och på det sättet medverkar

till att hyresvärdar de facto bryter mot hyreslagen. Ibland betalas olagliga hyror enbart för att behovet att få fram lägenheter till klienterna är så stort.

- *Om detta stämmer, är det rimligt att kommuner på detta sätt tyst medverkar till lagbrott?*

Bostadsbristen är stor och drabbar särskilt de mest utsatta

Bostadspolitiken har debatterats i decennier. Skarpa ideologiska skiljelinjer hindrar blocköverskridande lösningar. Bostadsbristen i Sverige är landsomfattande. Länsstyrelserna erfar det i arbetet med de årliga bostadsmarknadsenkäterna. 2019 rapporterade 240 av landets kommuner bostadsbrist. I dessa kommuner bodde 94% av Sveriges befolkning. För människor i utsatthet och med små resurser är det extremt svårt att hitta ett stabilt boende. Situationen är allvarlig, vilket fått regeringen att nu i maj 2020 tillsätta [en utredning för En socialt hållbar bostadsförsörjning](#).

- *Finns det några hinder för att staten skaffar sig ett större inflytande över markanvändning, använder egen mark och startar ett eget byggbolag för en storskalig satsning på byggande av prisvärda lägenheter?*

Allmännyttans potential för sociala insatser är underutnyttjad

I många kommuner drivs de allmännyttiga bostadsbolagen som vilket företag som helst. Ibland ingår de i koncerner som gör det möjligt för ett kommunalt moderbolag att slussa resurser från bolaget till andra mer pressade kommunala verksamheter. Det finns inget i den s.k. Allbolagen som reglerar allmännyttans uppdrag, som hindrar att bolagen använder sitt överskott till sociala insatser. Kommunpolitikerna har därför stora möjligheter att styra allmännyttan mot t.ex. Bostad först.

- *Bör Allbolagen ändras så att det samhällsnyttiga uppdraget förtydligas ytterligare och blir tvingande?*

Agendor från Stockholms Stadsmission för nytänkande i hemlöshetspolitiken

Med sina årliga hemlöshetsrapporter har Stockholms stadsmission under ett decennium analyserat hemlöshetspolitiken från ett antal olika perspektiv. I rapporten från 2017 presenterades en [agenda på åtta åtgärder](#).

I rapporten 2019 kompletterade man med [tre punkter för införande av s.k. sociala bostäder](#) i Sverige, en social bostadssektor.

- *Kan Stockholms Stadsmissions agenda medverka till att utrota hemlösheten?*

Efter resonemangen ovan bjuder vi på en utmaning: en ekvation som kanske kan hjälpa oss att ta ett första steg mot hemlöshetsmysteriets lösning. När du har kommit på svaret samlar du några likasinnade och tar kontakt med dina kommunpolitiker för att dela svaret med dem. Och maila gärna oss och berätta hur det gick med det samtalet på info@bostadforst.se

Hemlöshetsekvationen

- DET FÖRSTA STEGET FÖR ATT UTROTA HEMLÖSHETEN?

[Hela 80% kvarboende]

+ [Bara 22 kommuner av 290 med Bostad först (7,6%)]

+ [En räntil med 558 Bostad först-lägenheter på 10 år]

+ [Minst 33.000 lever i hemlöshet, oklart hur många som är i behov av stöd utöver bostad]

+ [En ocean av ca 20.000 sociala kontrakt]

= ??????

EN FÄRDPLAN FRAMÅT

Utifrån de erfarenheter som gjorts under drygt två års intensivt projektarbete beskriver vi nu kort hur en vidareutveckling och fortsättning av verksamheten skulle kunna se ut. Vilka möjligheter finns? Vad behöver göras? Vi utgår ifrån tabellen på motstående sida där vi gjort en sammanställning av de **behov** vi under de två åren har identifierat på de sex verksamhetsspåren.

I tabellen beskriver vi vidare vilka **koncept/aktiviteter** vi utvecklat, testat och stärkt för att möta dessa behov, och som nu kan skalas upp. Samtidigt ger vi förslag på vilka framtida koncept/aktiviteter som borde tas fram i nästa steg. Om en skarp satsning på att utveckla och stärka Bostad först ska bli långsiktigt hållbart och verkligen göra skillnad i stor skala krävs stabil finansiering. Utifrån det skissas **ramar för en färdplan** framåt med förslag på ambitioner, organisering och nya aktörer.

Vi föreslår således, utifrån projektets erfarenheter och rekommendationerna i tabellen, fyra åtgärder som vi på sikt tror kan generera tillräckligt med kraft för att **Avskaffa hemlösheten med Bostad först**.

1. Riksdagen antar en nationell hemlöshetsstrategi med Bostad först som prioriterad modell för människor med stödbehov som lever i hemlöshet.
2. Ett nationellt statligt finansierat utvecklingscenter skapas för att erbjuda proaktivt stöd till existerande Bostad först-verksamheter och till de kommuner som ska starta upp verksamhet. I centrets uppdrag ingår bl.a. utbildning, nätverksstöd, rådgivning/coachning, framtagande av behovsstyrda studier och forskningsspridning.
3. På uppdrag av regeringen ges en av de statliga forskningsfinansierande myndigheterna uppdraget att fördela medel till en satsning på ett nationellt forskningsprogram kring hemlöshet och Bostad först. En miljö med forskare från olika lärosäten och discipliner skapas, som under en fem plus fem år belyser relevanta frågeställningar utifrån ett antal olika perspektiv.
4. I utarbetande av 1-3 ovan - hemlöshetsstrategi, utvecklingscenter och forskningsprogram - skapas en arena för löpande konsultationer och samverkan med olika Bostad först-verksamheter i landet, forskare, Bostad först-boende och den europeiska hubben.

För varje sekund och minut, för varje dag, vecka och månad, för varje år och decennium vi väljer att inte i grunden förändra hemlöshetsarbetet i Sverige, väljer vi samtidigt att låta det mänskliga lidande som följer av ett liv i hemlöshet fortsätta. Trots att det finns en modell som har potentialen att radikalt förändra situationen.

Det vet du nu.

Det är i detta läge svårt att inte citera Sven Lindqvist i *Utrota varenda jävel*, så vi gör det.

"Du vet redan tillräckligt. Det gör jag också. Det är inte kunskap vi saknar. Vad som fattas oss är modet att inse vad vi vet och dra slutsatserna."

	Behovsanalys	Koncept	Ramar för en färdplan
Kurser och Utbildningar	Behov av baskurskaper och vidareutbildning. Behov av nya specialiserade insatser.	Existerande: <ul style="list-style-type: none"> Grundkurs Workshop Fördjupningsutbildning Önskade: <ul style="list-style-type: none"> Nationella Masterclasses 	Ett utvecklingscenter/svensk hubb för att konsolidera projektets resultat samt långsiktigt vidareutveckla nya verksamheter och insatser.
Nätverk och konferens	Behov av starkare och mer aktiva nätverk.	Existerande: <ul style="list-style-type: none"> Kontinuerligt underhåll och utveckling av existerande nätverksplattformar som nationella bostadförstnätverket och bostadforst.se. Önskade: <ul style="list-style-type: none"> Nationell insatsstyrka i form av ett virtuellt kompetensnätverk. 	Möjliga samverkanspartners: Bostad först-verksamheter, forskare, brukare, t.ex. i Kamratföreningen G7, Föreningen Sveriges socialchefer, Vinnova, SKR, Socialstyrelsen m.fl.
Europa-samarbete	Behov av att utnyttja partnerskapet i Housing First Europe Hub mer och de kontakter som etablerats genom det.	Existerande: <ul style="list-style-type: none"> Fortsatt utnyttjande av våra åtta trainers Fortsatt europeisk medverkan i fördjupningsutbildning Önskade: <ul style="list-style-type: none"> Utbilda fler svenska trainers Delta i Community of Practice 	Sveriges Stadsmissioner behåller partnerskapet i Housing First Europe Hub för fortsatt medverkan och access till nätverket samt kunna påverka den europeiska hubben. Viktig markering av viljan att fortsatt investera i Bostad först.
Brukar-erfarenheter	Stor brist på röster, berättelser och medverkan från personer med erfarenhet och kunskap av Bostad först och olika metoder för att kommunicera detta.	Existerande: <ul style="list-style-type: none"> Intervjuer med politiker m.fl. Forumteater, muralmålning Vandringar med beslutsfattare Politisk aktion, Utbildare Dokumentärfilm Önskade: <ul style="list-style-type: none"> Coachning brukarorganisering Påverkanskurs för brukare 	Sveriges Stadsmissioner gör särskild satsning på boendes medverkan med extern finansiering. Etablera och profilera projektet som viktigt stöd till brukares organisering och utbildning.
Kommunikation och media	Fortsatt långsiktigt, offensivt arbete med att skapa synlighet för Bostad först både direkt till huvudsakliga målgrupper och generellt via olika media.	Existerande: <ul style="list-style-type: none"> Ett antal exempel på profilering i olika media: poddar, debatt... Önskade: <ul style="list-style-type: none"> Vidareutveckla bostadforst.se. Lyfta fram brukares röster. Löpande samverkan i kommunikation med Bostad först-verksamheter och forskare 	Fortsatt fokus på att driva frågan om en nationell hemlöshetsstrategi med Bostad först som kärnan i denna. Utveckla budskapen gällande svårigheter i implementering, det tillitsskapande stödets betydelse organiseringen av Bostad först, institutionellt motstånd mm.
Publikationer	Bristfällig kunskap på ett antal områden som berör Bostad först-modellen, text stödets former, relationen till fastighetsägare, implementering och motstånd, långsiktiga effekter för boende, lokalpolitikens betydelse mm.	Existerande: <ul style="list-style-type: none"> Bostad först-handbok Snabbguide bostadspolitiken Kunskapskartläggning Implementeringsverktyg Syner på Bostad först Önskade: <ul style="list-style-type: none"> Metodtrogenhet och resultat, Uppskalning och kostnads-effektivitet mm. 	Finansiering av tioårigt mångdisciplinärt forskningsprogram. Möjliga samverkanspartners: Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond, Vinnova, Forte m.fl. Spridning och tillgängliggörande av forskning kopplas till utvecklingscentret. Skala upp-stöd tas fram.

Denna skrift är framtagen genom Sveriges Stadsmissioners nationella projekt *Avskaffa hemlösheten med Bostad först*. Forskning visar att Bostad först är en modell som effektivt kan minska hemlösheten i Sverige och som även kan minska samhällskostnader och mänskligt lidande. Projektet har finansierats genom medel från Svenska Postkodlotteriet och genomförts i samarbete med Lunds universitet.

Sveriges Stadsmissioner arbetar för människor som lever i utsatthet och utanförskap i Sverige, och består av de lokala Stadsmissionerna i Eskilstuna, Göteborg, Kalmar, Linköping, Skåne, Stockholm, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro.

Med finansiering från

